

Trochu lítosti, trochu smutku, mnoho, mnoho nadějí a mnoho bázně: takového něco podivného, milostivá slečno, něco, čeho nelze definovat, pocítil jsem při nové lektuře de ces petits poèmes en prose. A přelévaje těchto několik vřelých a nevýslovně sladkých krůpějí černého vína této poezie do svých imitací její leptaného křišťálu, přemýšlel jsem o osudu *dekadentního stylu*, jehož nejkrásnějším, nejlidštějším a nejsympatičtějším reprezentantem *dílo Baudelairovo* přece jen zůstane, o osudu tohoto stylu především také u nás, v nešťastné zemičce, které je snad souzeno, aby navždy měla vše teprve z druhé ruky, aby každý sebe-pyšnější a sebezdravější květ na své půdě zdusila a deformovala.

Nechci na těchto dvou třech stránkách, jimiž jsem chtěl doprovodit tento svůj malý a intimní výbor, sentimentálně žalovat na naše „barbary“, na naše analfabety zatvrzelé a pověřivé a tak beznadějně se líšící od těch zdravých a silných, kteří jsou očekáváni, aby nás vysvobodili z běd dnešního pořádku. Avšak nemohu si odpustiti, abych nedal výrazu té své lítosti a tomu svému smutku, které se mne zmocňují dnes při lektuře těch dvou nejlepších odkazů Baudelairových, *Květů zla* a *Malých básní v próze*, dnes, kdy z božských krás iniciátorových stala se sprostá veteš, v kterou beztrestně se obléká kdekterý dosti drzý kvartán.

Máme jednu útěchu: Čas, jindy krutý a bezohledný, vykoná tu své milosrdné skutky. A nám nezbyvá, než abychom byli dosti silnými státi a pomáhati tam, kde slunce zahřívá již zárodky nové vegetace.

Veliká básnická rodina vymírá a dny její jsou sečteny. Poznala, jako v té míře žádná jiná, od počátku až do konce příliš mnoho nepochopení, nenávisti, posměchu a opovržení. Její Velicí však zbyli příštímú světu, k němuž tíhne tolik našich nadějí. A ti, kteří tu přijdou a budou jinak

žítí, nežli my žijeme, a jiným stylem vyjadřovati nádhery svých duší, musí přinést s sebou pochopení pro toho *největšího*, a budou jej možná lépe chápati, nežli jej chápali vlastní jeho děti.

Charles Baudelaire! Neznal hieratické pózy mallarmistů, stál uprostřed života a jedl ze stromu poznání a smál se se štěstím a plakal s bídou. A nostalgie velikých duší byla s ním. Stál uprostřed života, avšak dovedl svou duši povznést nad něj, s láskou pochopení shlížeje na bizarní katedrálu Paříže, zbudovanou na hnojišti.

Nezdá se Vám, milostivá slečno, že svým způsobem rozřešil problém, který novým způsobem musí řešiti nový člověk? Tož: *ponořiti se v náplň života, ale nezapomenouti noblesy duše.*

Žijeme v hanebné době. V politice i v literatuře, v celém vůbec životě mládež bezkarakterní a chlebičkářská ztéká kdekterou baštu popularity a sinekur a lidičci bez inteligence a bez talentu ženou útokem ku grálu poezie, protežování těmi, kdož jich potřebují k podezřelým machinacím. Je v tom však právě naše pýcha a síla, že i v této době pevně věříme v obrat. Čekáme nový styl života, sbratřeného s uměním. Provede jej naše generace? Provede jej příští generace? Provede se vůbec do důsledků? A rozkvetou takové duše i v naší atmosféře?

Toť pak, vidte, jsou naše naděje a naše bázně.

V Olšanech 19. března 1898

NENÍ PRAVDA,

že jsem nazval literaturu školy dekadentní zdravou a silnou. Není pravda, že jsem napsal, že škola úpadku stane se školou renesance. Není pravda, že čekám nový styl života ze své školy, neboť nehlásím se k žádné škole, nemluvíím za žádnou školu a *nejméně* bych mohl mluvíti za *školu dekadentní*.

Napsal jsem výslovně, že právě u nás byl dekadentní styl deformován, že se z něho stala sprostá veteš, napsal jsem, že veliká škola básnická (rozuměj tzv. dekadentní) vymírá a že dny její jsou sečteny; čili napsal jsem totéž, co tvrdí pan *ý*, praví-li, že škola úpadku klesá a svádí nepoety k robení směšných veršů. (Mám jich již pomalu plný redakční koš.) Souhlasím docela s panem *ý*, že zdravá a silná poezie života, poezie *lidská* je zcela jinde. Nenapsal jsem však opak toho: každý mohl čísti, že moje naděje tíhnou k těm, kteří budou jinak žítí a jiným stylem vyjadřovati nádheru svých duší, že čekám nový styl *života sbratřeného s uměním*.

Pan *ý* akcentoval mnoho, čeho akcentovati neměl, a zamlčel mnohé, o čem měl psáti, a tak obrátil smysl mé předmluvy vzhůru nohama. Nechci v tom viděti zlého úmyslu, je však přirozeno, že nepravda nutí mne k rozhodnému odmítnutí výroků docela libovolně mně imputovaných. Směřoval jsem vždy a směřuji (a podle svědectví kompetentních kritiků právě nejlepšími svými pracemi) docela jinam, k pólu zcela opačnému, než kam směřovala „škola dekadentní“.

Neztratil jsem přitom ovšem porozumění pro takové básníky, jako je Baudelaire, a jestliže se i mýlím, mám tu útěchu, že na mé straně stojí nejlepší kritické a básnické vrstevnické hlavy, kdežto pan *ý* stojí se svým úsudkem docela osamocen.

V Olšanech 30. srpna 1898

NĚKOLIK SLOV NEKATOLÍKA O FRANTIŠKU BÍLKOVI

V těch pak dnech přišel Jan Křtitel káže na poušti v zemi Judské, a řka:

Pokání činite; nebo se přiblížilo království nebeské.

Totoť jest zajisté ten předpověděný od Izaiáše proroka, řkoucího: Hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Páně, přímé činite stezky jeho.

Ten pak Jan měl roucho ze srsti velbloudí a pás okolo beder svých a pokrm jeho byly kobylky a med lesní.

Matouš 3, 1—4

Celá dnešní situace civilizovaného světa dá se shrnouti ve dvě slova: čekáme barbary. Člověk zesládlý, změklý a zbabělý, neschopný příkladných ctností a děsící se vyzývavých hříchů, čeká barbary. Život je nesnesitelný ohromnému procentu a úpadková nálada a úpadkové karaktery a úpadkoví básníci stravují choré teplo dohořívajícího věku. Jako Roma, která všechno vyžila, co se žítí dalo, čekáme barbary. Tehdá zvěstoval je ten, který přišel „káže na poušti v zemi Judské“. Byli zasmušilí věčnou myšlénkou na utrpení svého Ježíše, byli drsní a střídmi uprostřed změkčilosti a přeplněných žaludků.

Dnes však jest věc poněkud jiná. Křesťanství ztratilo nesmířitelný ráz revolucinářských barbarů. Jen tu a tam vynořující se ještě sekty a hereze dovolují nám tušiti, jaký to byl plamen a jaká síla v srdcích těch, kteří před dvěma tisíci lety umírali v arénách za potlesku mas. A z toho žhnoucího plamene askeze a z té morální síly, jdoucí na smrt pro svou víru, zbyla hluchá slova, prázdné formule, z nichž všechna sugesce je vyvanuta, zákoníky dogmat. jimž se nevěří, jichž se neposlouchá, jejichž jménem však lze zotročovati, a vychrtlý mučedník proměnil se v obtloustlého katolického kněze s růměnou tváří, který — nepopírám — je snad docela dobrým a morálním a spořádaným občanem svého Státu, konzervativním nebo do

konce liberálním politikem a přívětivým pastýřem svých ovcí. A zkarikovány byly i nejzákladnější zásady křesťanské ve všech církvích. Neboť náboženstva jako lidé stárnou a blížíce se ku svému zániku svažují se a proměňují tahy svých tváří a lomí pyšnou postavu mladosti. Křesťanství hyne, zvrhujíc se na pomocnou akvizici Státu, stále ochotno přizpůsobiti se mu, hyne s touto společností, jejíž intelektuelním tvůrcem v podstatě bylo. A člověk této společnosti, dva tisíce let starý člověk čeká opět barbaru...

Jedná se tedy o jeho znovazrození. Jakými budou ti, kteří pomohou tomuto procesu, nevíme dnes ještě přesně. Jedno však myslím bude u nich, přijdou-li, nevyhnutelné: tito *Osvobozující* půjdou proti křesťanství. A nejen proti dnešnímu křesťanství, nýbrž proti prvotným a nejzákladnějším jeho příkazům. A budou barbaru, tj. budou se zdáti barbaru dekadentnímu člověku: budou sama radost života, budou síla a zdraví v nejkrásnějším smyslu slova. Žádná askeze, žádné morální ani tělesné otroctví, ale plné vyžití se, plná individuální svoboda. Žádný supranaturalism, ale smysluplnost bez tajů, bez pokrytectví, bez perverze; také však žádný materialism, nýbrž nezlomná víra v účelnost světa a v poslání duše ve všemmíru. — — —

Dívám se na ideové dílo p. Františka Bílka jako na krásný, ale velmi smutný anachronism. A položil jsem v čelo tohoto článku verše evangelia Matoušova, že se nemohu zbýti představou Křtitelovy, kdykoli slyším jméno p. Bílkovo. „Hlas volajícího na poušti: Připravujte cestu Páně...“ Prostý, čistý a kající přišel v bábel života. Nezkalená Kristova slova utkvěla mu v srdci (kterak, poví nám jednou jeho životopisec) a priméřná čistota jejich jasu ozařovala mu duši. A měl plamen v nitru, těch prvních křesťanů plamen. A přišel tichý a kající, ale přišel v dobu a ve společnost, která se nazývala křesťanskou, a nebyla nijakou méně než touto. A on měl žár plamene v sobě. Byl by býval rebelem v té své době, reformátorem ve své církvi, jako byli jiní v podobných dobách, kteří měli žár toho plamene. Ale on jej nevsálal v revoltující slova, on má své umění. Mluvívá ve shromážděních proti své době, doprovází svá

díla tichými protesty, ale to jest jen zbytek toho žáru, jenž zůstal v umělecké jeho práci.

„Člověk vinou novou svojí zaoral se jak zvíře do země a tam našel svou smrt, a my, co malé, nahé děcko po něm zůstali. Proto oře Pán, by nás znovazrodil v ‚orbě‘ své a tak nás obživil ve zdraví své, po kterém se nikdy neumírá. — Stojí u velkých vod stará výstražná socha jménem Pravda, jež vlivem času omílána a ničena. Ničena vzduchem, vodou a ohněm. Co hrom otrásala jí a do ní bila věda všeobecnou nevěrou svojí v její nadpřirozenost. Co voda rozbouřená umění svým přirozeným zobrazováním nadpřirozené Pravdy smývalo a podrývalo ji. A věda náboženská pálením snaživců, kteří pro slabé její poznání i život nasazovali, ničila i Pravdu tak samu. — A tak trosky zdědili jsme; co bude ale naším věnem? — Jako když i z nesmírnosti hvězd Bůh podobou svou na mne hledí, tak i z nesmírnosti jevů Jeho k nám nesmírnost Jeho hvězd vidím a v částech jevů těch i Jeho souhvězdí. Sv. Jan Křtitel je pro mne jedním takovým ‚souhvězdím‘, jež v něm, co v největším synu žen, bylo vzbuzeno vůlí boží.“¹

Toť ten hlas volajícího na poušti. A poušť zůstává hluchou. Neboť minulá ta víra je mrtva, ten plamen je starý a nehřeje více. Je třeba *nových* slov, která by roznítily nové plameny v srdcích nových. A proto mi ideové dílo páne Bilkovo připadá jako anachronism.

Vede nás v dílnu Božetěchovu, vede nás ve své vlastní nitro, kde zanícený utkvívá na svém Ukřížovaném, jež chce pozdvihnouti ve vzdáleném jeho duši hluku všedního světa, který, ospalec neurvalý, nechce přijati světla božího. Ukazuje nám vždy znova a znova toho svého Ukřížovaného, tragédii ohromného výkřiku bolesti na Golgatě, pod jehož tíhou dva tisíce let se potácíme ztesknělou zemí. Jako by nebylo již dosti bolesti na zemi! Jako by jeden každický život in hac lacrimarum valle nebyl stálým na kříž přibíjením! Jako by nebyl ani nyní ještě čas návratu k Pánu radosti a života!...

¹ Cituju z poznámek umělcových k jeho Modlitbám, z nichž jednu menší ukázkou v příloze přinášíme.

Což opravdu není již nikde odvahy prokláti bolest v propadlých nadrech Smrti? Což nepřijdou konečně, kdož zrealizují naše nejžhavější touhy a nejnádhernější sny stejně geniálně jako ti, kteří na svých skřipkách mají jen tři strašlivé struny: Smrt, Bolest a Hrůzu? Což není ten problém uskutečnitelný ani v životě, ani v umění? — — —

Je mi ovšem po stránce ideové dílo p. Bílkovo neskonale sympatičtější než všechna ta podezřelá úsilí a všechny ty spekulativné snahy novokřesťanských pastorů a moralistů. Neboť právě my, my, kteří chceme s čistým srdcem vejíti v nový věk, musíme dáti přednost před nimi nespoutanému a výbušnému náboženskému citu. Ale ovšem pro svá morálná zaujetí, pro své bázně a pro své naděje stojím tady proti p. Bílkovi. A cítil jsem nutnost vysloviti to, prostě z toho důvodu, že mne dílo jeho nenechalo lhostejným pro náplň své umělecké síly. —

Ne tak docela bezdůvodně dotýká se sl. Zdenka Braunerová v předmluvě k Modlitbám několika jmen, „která obdivujeme“, Muncha, Tooropa, Redona. — Per parenthesin: je to zajímavé, kterak tato myslící dáma revoltuje ve svém prostředí, tiše ovšem a příliš snad jemně, avšak přece významně. — Neboť skutečně listuje v Bílkově Albu několikráte vzpomínal jsem toho, co jsem viděl od těchto mistrů. Připojil bych k nim ovšem Vigelanda. Jedno má s nimi p. Bílek především společné: Rozbil překvapujícím způsobem všechnu šablonu, všechny konvence a akademická pravidla. Odvážně vmetl pachtýřům „pravého“ umění ve tvář nejsmělejší poruchy pravidelných zvyklostí a řádů a pracující jeho ruka neposlouchala než zanícených pokynů duše. Neučinil taksnad z nenávisti k akademickým veličinám, ze vzteku a z posměvačné snahy, nýbrž jen že mu to velelo jeho umění, horké a prudké jako řinoucí se lávy. Niterně odůvodněno je celé jeho dílo. Nemohl jinak bořiti, než jak bořil, protože tak bořila jeho duše, nemohl jinak stavěti, než jak stavěl, protože tak stavěla jeho duše, nemohl jinak jíti, než jak šel, protože tak šla jeho duše. Nač se diviti těm akademickým hodnostářům a vlivuplným mecenášům? Šlo vždycky s *velikými* opovržením *malých*, a my máme tu společ-

nou útěchu, že na celém světě jsou tito lidé odjakživa všichni stejnými osly. Bílek půjde svou cestou dále, zneuznán oficielně, ale láskyplně očekáván všemi, kdož by tuto oficielnost pro sebe považovali za hanbu. Ať se zatím Bouguereau s Brožíkem objímá v Paříži třeba obden!

František Bílek vyrůstá nám ve velikého a výminečného umělce. Jeho dílo je neskonale smutný sice, ale krásný a mohutný anachronism.

V Olšanech 28. ledna 1898

KULTURNÍ JEDNIČKY

Většina lidí u nás zdá se být přesvědčena o tom, že průměrný český člověk je buď darebákem, nebo hlupákem a že je nutno oslavovati každého, kdo je pro tuto většinu více než průměrným našincem, čili koho většina za moudrého a poctivého uznala a její žurnalistika za takového prohlásila. Je pak přirozeno, že populárními a slavnými stávají se ti, kdož toho nejméně zasluhují, ti, kdož dovedou *jednati pro dojem* prozíravosti a charakteru, ač nemají třeba nejmenšího niterného fondu, je přirozeno, že máme slavných lidí celé legie a že devět desetin těchto „kulturních jedniček“ nemá ani inteligence, ani charakteru. Vždyť také naše hospodářské a politické poměry, naše situace na křižovatce různých kultur a různých zájmů, náš horečný stav nekonečných zápasů připravují přímo českou půdu na pařeniště darebů a idiotů všeho druhu. Žeň je bohatá. Máme zloděje, kteří lacino bohatnou pod národní trikolórou, máme hlupáky, kteří počali studentským spolkem nebo sokolskou čapkou a stali se směrodatnými činiteli ve veřejném životě, a většina těch, o nichž se národu namlouvá, že jej reprezentují — lhostejno, na kterém poli veřejného života —, žije toliko frázemi, a počne-li jednati, je to procovské hospodářství. Je to takový hlučný, slavný, mladočeský režim na Staroměstské radnici. Pak ovšem stačí najít si jen nějaký zkušební kámen, nějakou třeba asanaci v končině uměleckých památek, a jste okamžitě poučení o výši inteligence a o mravní hodnotě takových národních velikánů. Nakonec nic to ovšem neznamená, a veliké rodné týdeníky, knihkupecké skříně a výklady fotografických ateliérů přesvědčí vás nezvratně, o jak příkladných českých lidech, o jak vysokých „kulturních jedničkách“ jste to pochybovali.

Škoda, že kulturní nivó národa přitom klesá. Místo vážných děl politických a sociálních přežvykují se neunavně parádní žvásty řečníků z parlamentárních i neparlamen-

tárních tribun a úvodníky tělesných žurnálů. Osobní jasný názor stává se zločinem a občanskou povinností jest míti barvu určité strany a vyznávati krédo určitého politického žurnálu. Neboť všeho lze dosíci v kotérii a stranickou protekcí, ničeho však poctivou prací charakteru, na žádnou stranu neangažovaného. Novou vědu a nové umění chápe minimální myslitelné procento, zvláště v takzvané inteligenci; Jeho Excellence Proc nemůže přece pochopit, že by jeho synové mohli studovat socialism, že by jeho dcery mohly číst moderní lyriku, že by on sám mohl dokonce — myslit. Všecko se falšuje, se vším se kramaří, nejbombastičtější je nejcennějším, nejbánálnější nejkrásnějším, historie jako politika, poezie jako architektura, všechno, všechno. Výstava mladých výtvarníků končí finančním fiaskem, neboť dobrý měšťan raději si koupí k ozdobě svého příbytku velikou podobiznu primátora p. dr. Podlipného, onoho slavného národního kouzelníka a zařikávače. Vždyť na jeho pouhý pokyn bída a nezaměstnaní zmizeli z Prahy; na jeho pouhý pokyn ochuzují se na elektrických drahách zřízení o halíře spropitného a jezdí se ještě jednou tak draho za neslušného obtěžování obecnstva od pp. radů a za nepořádku mnohem většího, než jaký kdy vůbec byl na dráze koňské, štvané s bezpříkladnou surovostí; na jeho pouhý pokyn splynou předměstí s hlavním městem ve velikou Prahu, neboť takzvaný liberál neví přece ničeho o tom, že by mohl existovat mravní zákon, který by zakazoval znásilňovati kohokoli a ještě k tomu ho vydírati, a všestranný vzdělanec neví nic, že s podobnou centralizací jinde se pohořelo, atd. atd.

Rapidní klesnutí kulturní výše a politického charakteru u českého lidu za éry mladočeské mělo by být ovšem výstrahou mládeži, která chce politicky a kulturně *pracovat* a nereflktuje na dobré zaopatření v některém národním ústavu: avšak mladí hrdí šovenové mlátí statečně prázdnou slámu jako jejich otcové, a zdá se, že mladá politická generace chce znamenat jen novou invazi „kulturních jedniček“ do našeho života, které bude jednou třeba oslavovat a jichž kulturní význam bude celkem zase roven nule...

A zatím národ, jako by chtěl zastříti svou nemohoucnost, svůj zbídačelý stav, ztrátu své pýchy a malicherné plýtvání životní silou, hledá stále a donekonečna rozmnožuje kalendář svých světců a blahoslavenců a v oslavách bez konce ničí poslední zbytek své energie. Oslavuje, oslavuje stále, a ve většině případů nevzmůže se ani na slušné ocenění oslavencových zásluh, i když tento skutečně nějakých měl či má.

A přece mělo by se již jednou pochopiti, že není času k oslavování tam, kde ani nelze dost práce vykonati; mělo by se pochopiti, že nejlepšími lidmi národa jsou ti, kdož pracují a o nichž se neví nebo až po smrti ví, a že nejméně jsou hodni oslavy ti, kdož stále jen mluví o svém vlastenectví a jednají jen pro potlesk vlasteneckých galerií. Není k tomu třeba mnoho: trochu neohroženého a pronikavého rozhledu po těch nabízejících se srdcích a vlastenecky dunících lebkách.

Pohnulo se hodně zhluboka bahnem, jemuž se říká měšťanská společnost. A je docela přirozeno, že její námezdná žurnalistika prskala a zuřila a že zuřili i všichni čekatelé poslanectví a přízně „národa“. Takový malomocný vztek, zvláště stojí-li před dokonalým a slavným morálním vítězstvím, nemůže přece nikoho bolet, nemůže imponovat, nemůže odvrátit od vytčeného cíle, ani doprovázen násilím a pouličními inzultacemi. Dívám se na pány hezky zvysoka a s dobráckým úsměvem. Jedná se přece o mandáty?! Nu ano, pánové z Národních listů, pánové z Radikálních listů, zítra nebo pozítří vystřídáte se jako hlásné trouby veliké národní strany. Měšťanská společnost vždy a všude se baví: proč by se nebavila na účet parlamentarismu! Tentokrát potřebovala měšťanská společnost loutku: národního dělníka. Je přirozeno, že každý, kdo má s ní výhodyplné styky, pomáhal hračku vydupávat, tedy i měšťanský literát, jenž má všechny měšťanské ctnosti a k těm nádavkem ještě jednu kardinální: umí vyrábět víceméně poetická cukrlata a poetické uzenice k oslazení rodinných večerů. Nazval jsem v Typografické besedě inteligenci vedenou panem Hladíkem bezkarakterní. — Loajální mládež nahlas a revolucionáři pokrocení lety v duchu nebo potichu se rozčilovali — nad pravdou. Čtu ve fejetonu České stráže ze dne 8. června t. r. následující jako dutky dopadající slova: „Nemužská a nemužná je naše literatura — to je jedna stránka nemoci. Ale nejen to, že literáti naši nemají určité, uvědomělé pozice k světu, otázkám sociálním, k politice, k veřejnému životu, — oni všichni skoro bez výminky jsou zbaveni veškeré odvahy. Prohlédněte produkci beletristickou za posledních deset let — kolik v ní najdete prací, že by byl zatřásl nějakým starým haraburdím, udeřil do staré červotočiny, vyrazil aspoň okno do čerstvějšího vzduchu! Sotva dvě tři procenta knih šla o něco dál za krotké, šosácké hranice českého

myšlení! A to je nesnesitelný pohled na ten pilně škrabající zástup poetastrů, kteří mají být duševními ohněnoši a vůdci lidu, a sami v noční čepici, bačkorách a županu sedí za oteckými kamny, vyrábějící podle ctihodných tradic vlastenecky krotké lívance a marmeládu. Možná, že je mezi nimi mnoho tuze pěkných talentů, ale dojísta málo hrdých, odvážných a pevných charakterů. A na charakterech konec konců leží osud a rozvoj národa i literatury, ne na pouhých talentech.“ O ty karaktery se mně právě jednalo. Ale ovšem. Být měšťanským umělcem, umělcem, z něhož citáty v ústech kandidujícího advokáta ohromují národ, umělcem, jehož proslovy zahajují národní a dobročinné slavnosti, umělcem čítanek, umělcem Akademie, to je přece krásné, slavné a výnosné. Proto mají otcové navlas podobné sobě děti! Promluvili ve Volných směrech. Tleskám. Ten, kdo stylizoval toto prohlášení, zasluhoval by již nyní křeslo Akademie. Tak znamenité mimovolné charakteristiky měšťanské umělecké duše sotvakdo již podá. Bravo, pánové! Hlásit se vždy a všady ku svému přesvědčení, hájit toto své přesvědčení proti námezdním štváčům a proti lidem, kteří se dají vodit koupenými berany jako ovce, — to, co se obvykle nazývá charakterním jednáním, jmenujete „nervózním žitím“, když jste byli vyrušeni v zápeci svém, kde se tak pohodlně sedí v básnickém županu, jemuž říkáte „kněžské roucho“. Já však, pánové, chodím v občanských šatech a mám než svoji lidskou hrdost, ne pýchu nějaké básnické kasty. A můj bílý štít je bílým štítem *člověka*, jež může a měl by míti zedník, kupec stejně jako filosof a básník. A moje noblesa neměří se na litry a podle fraku a bílých rukavic. Ale ovšem, kdo se stále zařiká „nehájím nikoho, nemluvím za žádný tábor, nestraním žádným směrem“, kdo jako psí ocásek balancuje stále uprostřed, nepochopí, že může být noblesa v odvaze, nepochopí, že může být někdy nóbl říci luze luzo!, zbabělci babo! a darebákovi lumpe! A té dobré nadutosti vaší měšťanské umělecké duše! On! básník! — a davy! a ulice! Avšak víte, pánové, kdybych cítil někdy nutnost zpovídat se z intimností své duše, věřte, že dal bych přednost tomu „vzdálenému slídivému

davů“ před vaším jedenadvacetihlavým hloučkem. Našel bych tam porozumění bez rukaviček a bez cylindru, avšak subtilnější a hlubší. Jako umělci jste nadutí, jako lidé však jste docela nízko u země. Jako umělci jste nadutí, a přece: kdo z vás může ukázat na něco svého, co by se morálně rovnalo dělníkovým mozolům? kdo z vás měl tak ušlechtilý okamžik duše jako leckdo z toho davu, který s hlavou ve dlaních snil o „království božím“ na zemi? Dle vaší práce a dle vašeho prohlášení soudím, že nikdo. Bojíte se davu, že byste se museli před ním rdít. Mluvily a mluví z vás jen — buržoastické duše. A proto si jednou provždy pamatujte: Nemám s vámi nic společného, nemodlím se k vašemu božství; umění není mi božstvím, svátostí, ani sváteční hračkou fantazie, umění je mně těžkou, vážnou a osudnou nutností. Budu mluvit vždy, jak a kde budu chtít, protože mluvím jen sám za sebe. A ponecháte mé péči, abych si rozhodl, co je osobní a neosobní boj, co je stranické a nestranné jednání. Pro mě je každý jakkoliv veřejně činný člověk i osobně zodpovědným — tedy i básník. Nemám protektorů a nemám čeho ztratit, proto nejsem smířlivý, nestranný, opatrnický a ohleduplný. Otce lituju a synům se směju, a jako p. Émile Zola na jistém banketě: je bois à l'enterrement des aînés.

Kdybych neznal dostatečně vnitřního stavu české sociální demokracie, divil bych se, že mohlo vůbec dojít k diskusi o její poměru k inteligenci, a nechápal bych, že otázka mohla být ventilována způsobem, jakým to učinil pan poslanec Steiner. Neboť co jest úkolem sociální demokracie? Zajisté nasytiti hladové, povznésti ponížené a zneuctěným vrátiti čest, čili program sociální demokracie jest hluboce hospodářský a kulturní. A zdá se mi býti nad slunce jasnějším, že takového programu nelze vůbec prováděti bez inteligence. Zkušenost mně to potvrzuje: v Anglii, kde nejlepší duchové krácejí vedle sociální demokracie a dělnického hnutí vůbec, nese tento poměr nejlepší plody; nevím, je-li kde větší kvantitativní rozsah a vyšší kvalitativní nivó sociálního hnutí — u nás, kde sociální demokracie bojovala donedávna skoro bez inteligence, její kvalita jest také její Achillovou patou. Nic na věci nemění, že sociální demokracie chce zůstati stranou dělnickou a lidovou; chce-li býti stranou silnou, obávanou a imponující, musí zmnožiti procento inteligentů s ní nebo vedle ní jdoucích na nejvyšší míru. Dovedu si představití úspěšně působící výlučně dělnický spolek, nechápu však, že by *strana* s kulturním a hospodářským programem výlučně dělnická mohla působiti úspěšně. Lid musí míti inteligenci právě tak, jako inteligence potřebuje lidu; strom potřebuje šťavu, aby mohl růsti, šťavy potřebují stromu, aby mohly kolovati jeho cévami a býti užitečnými. Čím by bylo sebelépe vedené řečiště bez vody a čím by byla voda, kdyby se bez cíle roztékala?

Jak jsem však pravil, znám poměry a dovedu si tedy vysvětliti, kterak se nedůvěra sociálních demokratů k inteligenci ve straně zakořenila a kterak se stranou rostla. Stanovisko p. Steinerovo není ničím novým, je tak starým jako celá česká sociální demokracie, je však také zastaralým, navždy odbytým a nevzkřísitelným. To, co pan poslanec

Steiner v tomto listě pověděl velmi loajálně, to, co vlastně jen naznačil, slýchali jsme mnohem ostřeji a bezohledněji řečené již před lety od sobotních řečníků u Pštrosů. Tehdá měla tato nedůvěra kus své oprávněnosti. Nesmíme však zapomenouti, že to byly chlapecké doby naší sociální demokracie. Sentimentalita tehdejší mnohem revolučnější propagandy mohla se spíš obávat inteligentních lidí (byli to většinou studenti), kteří, jak se nám říkalo, „stanou se jednou státními úředníky nebo předáky nenáviděné třídy a budou moci zkušeností ve straně nabytých použítí proti straně“. Dnes však organizace sociální demokracie je zákonná a veřejná, její taktika jest (bohužel snad až příliš) taktikou politických stran, chodí se všade bez inkognita a pracuje se s otevřeným hledím. Ostatní strany znají dnes slabiny a síly sociální demokracie právě tak dobře, jako tato zná choulostivá i těžko zranitelná jejich místa. Nepravím tím ovšem, že se nemůže právě tak jako každá jiná strana a každé jiné hnutí zklamat v některém inteligentu. Nebyl bych směl býti svědkem onoho navěky hnusného u nás případu s tzv. pokrokáři. Avšak ona se může zklamat i v některém svém dělníku, neboť ziskuchtiví dělníci přebíhají, odvolávají, zříkají se, zapírají a odpřísahají právě tak jako ziskuchtivá inteligence.

Nesmíme také zapomínati, že vlastenečtí JUCi, vlastenečtí obchodníci s chmelem a žurnalisti nejsou reprezentanty té inteligence, které sociální demokracie potřebuje. Sklesli jsme sic u nás v politickém a sociálním životě již tak hluboko, že pro každou stranu nejdůležitější kvalifikací inteligenta jest jeho schopnost k poslancování (a k jakému poslancování!), právě však v sociální demokracii nemělo by býti sporu o tom, že z inteligentů potřebuje nejméně poslanců. Vážné a seriózní odborníky, neohrožené a volné učence, charakterní a nadšené spisovatele, takové inteligenty především musí míti. Neboť jest již nejvyšší čas, aby se ve straně nejen do šířky, ale také do hloubky pracovalo. Extenzita není všechno. Avšak program citlivý pro všechny nové poznatky a stále prohlubovaný, a pak morální intenzita idejí v duši každého příslušníka strany znamená tisíc-

kráte více než sebevětší číselná převaha. Rozsah hnutí není ohrožen, není ohrožen zvláště hurónskými řevy žurnalistických klaunů, avšak mravnost lidu je vždycky v nebezpečí. Také myšlenkový základ musí býti stále zdokonalován. Na cizinu nelze se v tom vždy spoléhati: bylo by to nejen nedůstojno a předpokládalo by to slabost a neschopnost vůdčích kruhův, avšak bylo by to i škodlivě a nebezpečno, jak nad jiné jasněji ukazuje případ již p. dr. K. v minulém čísle uvedený, případ s protistátoprávním prohlášením, jež bylo stejně dokonale poctivé jako dokonale nešikovné.

Co se týče vlastní nedůvěry k inteligenci, nevěřím a neuvěřím, že by byla vznikla v lidu sociálně demokratickém. Jsem přesvědčen, vím to z blízkých styků, že byla do strany vnesena a v ní šířena dělnickými vůdci. Je to charakteristický moment pro dělnické vůdce vůbec, a i když si ho člověk vysvětluje s p. dr. K. docela loajálně, nemůže upříti, že natropil již mnoho zlého. Žárlivost těch, kteří mají v dělnickém hnutí nějaké vůdčí postavení, zabíhá ve svých důsledcích až do krajností často komických. Jeden případ: Do jistého venkovského místa nechtěli tamní vůdčí duši nikterak připustiti jistou revue, ač byli ochotni vyplatiti jí větší podporu. Věc se vysvětlila tak, že se dotyční dobří lidé báli otázek a žádostí po vysvětlení věcí, které nebyly dělníkům dostatečně jasny. Báli se o svou popularitu. A býval jsem svědkem, jak tato nedůvěřivá žárlivost stupňovala se až k zuřivé, docela neodůvodněné nenávisti.

Všeho však nevysvětluji žárlivostí vůdců; vím, že jednou z podstatných příčin nedostatečné sympatie k inteligenci byla v poměru dělníka k inteligentovi také ta okolnost, že na obou stranách nedovedlo se v onom poměru choditi, že neznala se míra vzájemných požadavků. Působil na mne v článku p. Steinerově neodolatelnou komikou pasus o potním zápachu proletáře. Kdyby měl býti přátelský styk dělnictva a inteligence závislým na takových malicherných a nedůstojných požadavcích, bylo by povinností každého, komu záleží na věci, a nikoli na stranických a osobních momentech, aby varoval před *takovým* stykem. Ostatně

myslí p. Steiner opravdu, že intenzivní potní zápach je specialitou proletáře? Podivoval jsem se kdysi bohatému, tlustému advokátovi, který při tanci tak zuřivě se potil, že bylo docela nepříjemným přiblížit se k němu. A nebyl to věru pražádný proletář! Může se opravdu předpokládati u toho, kdo nesnese atmosféry četně navštívené schůze nebo potního zápachu nedosti snad čistotného člověka, že je proto špatným demokratem? Nepřikládám také slovům p. Steinerovým, napsaným snad v nějakém afektu, veliké váhy; dotkl jsem se jich však z toho důvodu, že vím, jak se takovými falešnými a nespravedlivými parolami utloukávají na schůzích důvody často věcné.

Takovému zdemokratizování inteligence neporozumí asi nikdy, protože v něm zcela správně vidí pro sebe nejvyšší nebezpečí a zcela žádný prospěch pro lid. Pan Johannes Schlaf napsal ve studii o velikém americkém poetovi Walt Whitmanovi (přeložil jsem ji svého času do Nového kultu) několik krásných a hlubokých slov o demokratismu, která by mohl s klidem podepsati každý myslící a nějakou formulkou nezatvrzelý inteligent. Ovšem pro p. Schlafa je demokratism právě krásným a hlubokým pojmem, nikoli jen parádním táborovým slovem. Tento pojem pak nikterak nevylučuje, aby inteligence, především vědecká a umělecká, nenesla vždy ráz jisté aristokratičnosti; vždyť věda a umění musí ve svém zájmu zůstatí aristokratickými, neboť v tomto případě se kryje skoro slovo „aristokratický“ se slovem „volný“. A jistě sociální demokracii mělo by na tom záležeti, aby věda a umění neflajšhansovaly, aby zůstaly volnými a aristokratickými. Neboť jen ve volné vědě a ve volném umění najde sociální hnutí pravdy, jichž potřebuje.

Vím ovšem, že se chybje na obou stranách, že jako chybují dělníci, vlastně dělníci jejich vůdci, žádají-li na inteligenci, aby sklesla ve svém chování na nivó dělníka, místo aby se snažila dostati ho ku vyšším a ušlechtilejším stanoviskům, chybje také inteligence, žádá-li na dělníku nemožné a chová-li se k němu a k sociální demokracii docela nedůsledně.

Tu však bude již nutno dáti diskusi určitější směr; dohodovati se v řadě dalších článkův o jednotlivostech při upravování poměru sociální demokracie k inteligenci *v praxi*.

V Olšanech 21. července 1898

Pravil jsem nedávno v tomto listě, že sociální demokracie potřebuje ku svému ideovému a morálnímu vzrůstu a k jeho síle především charakterních a neohrožených kulturních a sociálních pracovníků. Považuji tedy přirozeně otázku poměru sociální demokracie k umění a k umělcům za část otázky její poměru k inteligenci vůbec. A označil-li jsem tuto otázku jako životní otázku naší sociální demokracie — na čemž ovšem trvám přes zbytečnou prudkost polemiky p. Němcovy —, budu zajisté také její část umění se týkající považovati za velmi důležitou. Tu především myslím, že nebudou nikdy dosti radikálně vyvrácena dvě neodůvodněná předpojetí některých poněkud suchých duší: že umění je luxus a že lid nepotřebuje umění.

Nepromyšlené, nepodepřené, jen tak do světa hozené jest takové slovo. Jakže? Bratři Karamazovi a Germinal, Nepřítel lidu a Hamlet, skulptura Meunierova a Totentanz Sattlerův, to že by byly luxusní celky, rovnající se nějakému bijou z galanterního obchodu? Netřeba však žasnouti: bylo by to příliš absurdním a není to bohudíky dokonce pravda. Tažte se některého seriózního tvořícího umělce (nikoli ovšem pseudomoderního flaneura z Příkopů a ze Zlaté Prahy) a on vám jistě odpoví: „Netvořím pro svůj plezír. Tvořím z vnitřní neodolatelné nutnosti. Musím tvořiti. A kdybych vrhal sebe snadněji a rychleji slova na papír, veliké vnitřní bolesti provázely vznik mého díla.“

A znal jsem člověka, v jehož nitru buržoa a bohéma rvali se spolu. Opustil svůdný pro něho život Prahy, utekl na venek, aby se stal spořádaným úředníkem. Co však bylo v jeho nitru jako láva ukryto, musilo ven, psal, takové něhyplné a smutné věci psal, zápase stále sám s sebou.

A znal jsem jiného, pouhého dělníka kdysi, jenž přesto, že žil se svou ženou a s několika dítky často několik týdnů jen o suché kurce chleba, s láskou všímal si uměleckého

života, četl básně, sám i tvořil, o hladu tvořil, a nikoli snad jen kvůli honoráři.

Je-li však umělecké tvoření vnitřní nevyhnutelnou nutností značného počtu individuí, jest přirozeně i *nutností sociální*, jest sociálně užitečným a nutno s ním počítati. A toto „nutno s ním počítati“ neznamená nic jiného, nežli že jest třeba uznati tu jeho sociální užitečnost (třeba někdy bezděkou) a snažiti se zmnožiti ji k nejširšímu pokud možno prospěchu. Lidská společnost měla by pochopiti ve svém vlastním zájmu, že je především nedosti ekonomickým, leží-li ladem, k potěše a ku prospěchu jen několika díla, která by se měla státi národním statkem. Ale ovšem: vládnoucí třída žádá stále na ovládaných, aby znali svoji „národní povinnost“, aby „hřivnu svou kladli na oltář vlasti“, té, která přece nemá nejmenšího práva žádati něčeho na těch, kteří ničím nejsou a ničeho nemají, protože všechno již jim vzala a v bídě zanechala je zneuctěné. Sami vládnoucí však nikdy nechtěli rozuměti národní své povinnosti: množiti národní jmění. Vše uznali, vše množili — ale jen pro sebe. A přece jakkolivěk jsou slabé právní základy bohatství privilegovaných, nejmenší právo mají tito na vědu a umění. A jestliže shrnují i ty v mezníky své domény, dopouštějí se největšího z velikých svých zločinův. Tu právě je třeba, aby lid vrátil umělci a tím umění morálnímu jeho nezávislost, dříve než bude možno všem bez rozdílu, tedy i jemu, vrátiti nezávislost hospodářskou. Myslím, to že jest jedním z nejkrásnějších úkolů lidu a nejlepším prostředkem, aby ve všeobecném hospodářském soustředění nebyla zabita individuální svoboda duševní tvorby.

Ženská otázka a poměr lidu k umění měly společný osud: vyžadovaly nejsvědomitějšího šetření a byly uštvány nejhoršími fušery. A jako bylo všeobecně přijato, že žena jest neschopna samostatné a plodné myšlenkové existence, ač pověké její vychování směřovalo k tomu, aby byla pokud možno na nejnižším duševním nivó udržena, tak podobně prohlášen byl i lid za a priori neschopna estetického vkusu. Těžko rozuměti této situaci na zkaženém evropském kontinentě, který bez výjimky snad leží dnes ve prachu před

nádherou umění anglického. Neboť právě v Anglii mohl se přesvědčiti, co to znamená, spočívá-li umění cele na nejširších masách lidu, a kterak tento lid je schopen oceniti i tu nejaristokratičtěji vedenou linii. „Netušíme, že je to vše mohutný národní kmen, něco jednotného, co organicky vyrůstá ze svěží lidové duše. Pro nás je to jen bizarní, duchaplné, něčím, co tu ještě nebylo. V Anglii je to však přirozené, samo sebou se rozumějící, tak samo sebou se rozumějící jako kdysi Albrecht Dürer v Norimberce,“ praví o anglickém malířství jistý znalec. U nás ovšem jedni umělci liliputáni mluví s rozhorlením o „slídívém davu“, před kterým je trestuhodno mluvit o věcech umění a literatury se týkajících, a druzí snaží se býti lidovými tím, že shledávají po „nezkaženém venkově“ vyšívané spodničky a „turecké“ šátky a nahrazují folklórem to, co jim chybí ku poznání *duše lidu*.

Zdá se ovšem, že poznání pravého stavu věcí pomalu se šíří. V Německu všemi silami pracuje se s prof. Lichtwar-
kem v čele k tomu, aby v německém umění ožila především ta duše lidu. A jedním z důležitých důvodů jest pro ně ta okolnost, že německý živel na všech hranicích setkává se s antipatií sousedních kmenů. Tedy *proměnu a zušlechtění celé národní bytosti očekávají od zasnoubení umění lidu*.

Tak se uvažuje jinde o práci „na národa roli dědičné“. Jest očividno, že i národ, jenž nechává Heroldy mluvit u mohyl svých velikánů, má svrchovaný čas, aby věnoval trochu péče zušlechtění národní své bytosti. Jeden prostředek je tu neomylný. *Vydejte nejkrásnější národní jmění, vydejte umění do rukou lidu*. Není to ovšem prostředkem pro radikály. Slavnostními žvasty, bubnem a fangličkami nic se tu nepořídí. Cesta je těžká, a jde se kupředu velmi pomalu. Avšak jde se přece jen *kupředu* — a naši radikálové svojí desetiletou kulturní prací (viz facky v Národní jednotě severočeské) zavedli nás, jak všichni dnes již cítíme dobře, aspoň o dvacet let nazpět.

Bude to práce pro několik generací, a chybí nám k ní dosud nejnmutnější základy. Čím například platí umělec v naší společnosti? Platí svým „hlavním“ zaměstnáním,

platí jako advokát, učitel, úředník, neplatí však pranic jako umělec, neplatí ničím, je-li toliko umělcem. Tleská se mu, jako se tleská oblíbenému klaunovi v cirku, a vypíská se, spáchal-li v intimním svém životě nějaký „poklesek“ — nejkrásnější svou poctivost možná —, neboť největší pokrytci nejméně odpouští jiným. Jeho sociální postavení je horší sociálního postavení dělníkova. Nehledě k tomu, že oba velmi často stejně trou bídu, — práce dělníkovy aspoň každý si musí vážit, aspoň naoko vážit, kdežto práci umělcově jde s láskou vstříc docela nepatrná menšina, zatímco dav, taková směs buržoazie a morálně zkažené chudiny, je v každém okamžiku ochoten na vypočítaný povel zasypati umělce a jeho dílo blátem, potupou a výsměchem. Filosof — toť přece identické s bezhlavým ztřeštěncem, umělec — toť přece identické se ztřeštěným šaškem! Víím ovšem, že jest v lidu jádro, které se stejnou úctou a láskou bere do ruky knihu sociálního filosofa jako kresbu Cranovu, jsem z těch, kdož vložili na tento lid všechny své naděje, avšak to nemění nic na zoufalém dnešku, kdy úsilí o lepší situaci není skoro žádné.

A přece i tu mnoho by se dalo rychle napravit. Otevřte brány! Vpusťte volné proudy lidu do všech arén, kde umělci se bijí o vavříny. Slyšíš, správo Národního divadla a správo divadel předměstských, správo Krasoumné jednoty a Topičova salónu, slyšíš, výbore Intimního volného jeviště, slyšíš, výbore spolku Mánes? Mnoho se dnes naříká: není spolehlivého publika premiér, není zápalu, není zájmu. Otevřte brány! A vrátí se za čas krásná doba olympických her Helady, a zase se budou slavit vítězové a zase budou kladeny vavříny na čela básníků. A díla, která smrt neponesou již v sobě, jistě budou žítí v slunci přízně nesčíslných srdcí a nesčíslných duší.

Ale strašidla chodí naším životem. Oh, jak dlouho, dlouho bude ještě nutno klepati, nežli se brány rozlétnou. A jen neúmorná, houževnatá těžká práce, která se zdá býti kletbou nám skleslým dětem skomírajícího století, která však je naším vysvobozením, ta pomůže.

Bude nutno přesvědčiti umělce, že lid není jeho nepří-

telem, že však také on nesmí býti nepřitelem lidu, bude nutno poučiti umělce, že jest jeho svatou povinností pracovati jen tak, jak to káže jeho individualita, že však je také povinen předstoupiti před lid se svojí prací, z čehož oba- polný prospěch bude mu odměnou. Vždyť se nejedná, nesmí se jednat o ústupky, o kompromisy: stačí, pozná-li se navzájem lid s umělcem.

Proto také lid musí se poučiti, že nesmí chtíti diktovat umělci ten neb onen způsob tvorby, tu neb onu myšlenku, že nesmí chtíti na něm, aby hověl té neb oné straně a ko- térii, nýbrž že musí ponechat mu úplnou svobodu a jen poznáním jeho pravdy se s nimi sblížiti. Je tedy prostě třeba, aby lid a umělci navzájem se poznali. Nic více. Účinky dostaví se již samy sebou. — — —

Sociální demokracie jako strana reprezentující převáž- nou většinu lidu měla by i k této práci postavit ze svých řad silné paže. Nevím však, najde-li je již dneska mezi svými. Zdá se mi, že ji čeká jako stranu u nás požehnaný vnitřní zápas; nový vzduch otrásá uzavřenými její okny, nový vzduch, který hlásá, že také sociální demokratism má, ano musí nésti lidskému duchu svobodu bádání, že uzavřítí se v neměnném myšlenkovém kruhu jest kletbou člověka, strany, života vůbec. Že zájem sociálního hnutí jako celku kategoricky vyžaduje myšlenkové volnosti a že každý jednotlivec, každý směr a každá strana prospívá jen potud tomuto hnutí, pokud se volně vyvinuje bez autori- tářství a bez zatvrzelého neomylnictví. Jest si tedy jen přátí, aby takový čerstvý vzduch vyrazil poprášená trochu okna budovy, která se nazývá českou sociální demokracií.

Je dovolena skromná utopie? Nuže: Zašel jsem náhodou do Dělnické tiskárny. Zítra bude míti Právo lidu úvodník o poezii p. Macharově a v inzertech velké pozvání k mee- tingu, k meetingu o dělnických požadavcích na správách uměleckých ústavů a podniků, k němuž agitace jest ohrom- ná a nadšená a na němž budou mluvití tři mladí spisovatelé. Nedělní beletristická příloha sociálně demokratického de- níku je zvětšena neočekávaně a vedena je tak čile a s tako- vým porozuměním, že jen ti nejhorší reakcionáři (mezi

nimiž jest ovšem řada básníků katolických) straní se jí, kdežto většina našich spisovatelův ochotně se zúčastňuje práce a vynořilo se již i několik neobyčejně nadaných hlav, které právě v této příloze debutovaly a které opravňují nejkrásnější naděje. Ovšem nikdo se jich netáže, přísahají-li na tu neb onu doktrínu, na ten neb onen všelék jedině spasitelný, nýbrž všechny pojí jen láska k lidu a myšlenková svoboda, na kterou jedině jsou žárlivi...

Ale již dosti. Těchto několik řádek vyvolaných článkem p. Pelantovým nechce býti studií, k jaké myslím nestačilo by ani celé číslo této revue. Trochu povzdechů, trochu lyriky, snad i trochu nadějí. Jak jsem to právě měl na srdci! Víím, že jsem s těmito názory skoro samotěn v dnešní naší literární obci, ku které ostatně ani rád se nečítám. Vítězství bezkarakternosti a prospěchářství má svoje slavné dny; snad bohdá přijde i *reakce ku karakteru*.

BESTIA TRIUMPHANS ČILI HOVÁDKO, KTERÉ MÁ ROUPY

Vždycky hodný a rozšafný p. Vilém Mrštík odpustí mi zajisté, že jsem po svém způsobu přečestil jeho vynález. To aby nikdo nemohl nerozuměti. Neboť lidem, kteří se pamatují ještě na výklady profesora historie o triumfujících bestiích à la Nero, mohla by se vymaniti upomínka na heroické postavy dávnověkosti vedle třeba — dr. Černo-horského. A to, připustíte, bylo by neodpustitelné přece profanování. Moje přečestění vystihuje tu lépe. Ostatně na zásluze p. Mrštíkově ničeho to nemění: mám radost z toho, že p. Mrštík vynašel „bestii triumphans“, právě tak jako mne těší, že p. Machar zvěčnil „boží bojovníky“, mám radost z toho, dovedou-li literáti, dovedou-li básníci promluvíti v denní boje, neboť zdá se mi, že by denní boje měly býti jejich denním chlebem stejně jako kteréhokoli jiného člověka, jenž se věnoval veřejné působnosti. Ale k věci.

Bylo nedávno v Moderní revue řečeno to, co se dosud tajilo vedoucími činiteli v celé akci na zachování starého rázu Prahy, to, s čím se jaksí nechtělo ven, čeho se lidé báli: že celá otázka je vlastně otázkou *politickou*. Myslím, teď že bude již pomalu těžko zatušovati ty plné i doplňující se vztahy mezi figurkami, jak je líčí p. Machar v *božích bojovnících*, p. Mrštík v *bestii triumphans* a p. Herben konečně ve svém *pražském okresním hejtmanovi*. Nyní již ti, kdož mají vážné úmysly přivésti věc k *dobrym* koncům, budou nuceni přiznati nahlas a otevřeně, že ničení estetického rázu Prahy je toliko jedním článkem z celého řetězu ničemností¹ kulturních, sociálních a politických a že tento řetěz znamená

¹ Pondělní noviny, jichž si jinak docela vážím, nazvaly přednedáv-
nem toto otitulování, kterého se také dopustilo Právo lidu, mluvíc
o mladočeské politice, nepřístojností. Nechápu proč. Či opravdu: ne-
chati dvanáctiprocentního advokáta mluvíti o Palackém, schválit halič-
ské volby a výjimečné stavy, a když někdo upozorní na kulturní zločin,
páchaný ničením starých uměleckých památek, říci: A teď naschvál —
opravdu, nejsou to všechno ničemnosti?!

celý jeden režim, ničemný režim parvenuů a idiotů, *režim mladočeský*.

A tak zdá se, že skutečně pomohou jen hlasovací lístky. Nelze však přitom podceňovati těžkosti, které by doprovázely takový hromadný porod nových samosprávných veličin. Jako žena potřebuje porodní bábu, potřebuje volič kandidátní listinu „své“ strany, a jen s touto, jen s takovými chudami může se dostat ze svého zápecí k urně s hlasovacím lístkem. A vezmete-li mu chudy mladočestství, zhrouť se a nevzpamatuje se dříve, dokud mu nepomůžete chudami novými. Celý systém ho tak vychoval. Celý systém učinil z něho hlasující stádo. Reprezentativní systém. Bylo by tedy možno nastoupiti jedinou cestu. Dáti mu jinou stranu s jinou kandidátní listinou. Přemýšlejme však trochu a zhrozíme se. Kde vzíti, probůh, stranu, či lépe kandidátní listinu podporovanou některou politickou stranou, aby takovému našemu voliči vyhovovala a přitom neznamenal jen změny ve jménech? Staročestství je i jeho mozku již hloupé a radikální švindl i jeho mozku je průhledný. Vždyť se to řeklo již mnohokrát, že by se byl národ dávno vzbouřil proti oficiálnímu mladočestství, kdyby opozice za něco stála. To, co se stalo při posledních obecních volbách, je zbraní příliš dvojsečnou. Což nebyl ten pěkný počet hlasů, který ze zoufalství nad obecním hospodářstvím soustředil se na nejbližší opoziční listině docela spontánně skoro, což nebyl reklamován nesoudně radikální politikou mandátokupectví, které dosud všade vzbuzovalo jen útrpný úsměv? V jak zoufanlivé situaci vezíme! A strana relativně nejlepší, relativně nejméně nebezpečná, strana sociálně demokratická má dneska nejméně vyhlídek. Za takových okolností je zcela přirozeno, že bestie stala se triumfující, že Slovatný Pan Hovádko má roupy. Proč by se lekal občana s hlasovacím lístkem? Ví přece, že takové příští volby budou apoteózou národní dezorganizace a beznadějných kandidatur a roztráštěných hlasů a že on, osvědčený advokát, osvědčený rukavičkář, osvědčený uzenář, dosáhne přece potřebné většiny. Vždyť nebylo snad národa, který by si byl méně býval vědom svých poža-

davků, svého cíle a cest, po nichž se k němu dojde, nežli právě jsme my. To famózní státní právo, ta slaměná modla beznohá a bezruká, je pomalu přisunována ku svému hrobu. Naši radikálové jsou tu jen k tomu, aby jí učinili poslední, vražednou ostudu. Requiescat in pace. Ale národ není jen bez vůdců, národ je nyní i bez cíle. Byl příliš špatně vychován. Byl příliš vykrmen iluzemi a klamy a zkroucenými pravdami. Trpí nyní vodnatelností. A ta se nevyléčí rázem, nýbrž novým obrozovacím procesem, ukrutně zdlouhavým a ukrutně těžkým.

V podstatě je však tento proces mezinárodní povahy: aféra Dreyfusova, není-li to jedno nejpamátnější jeho stadium. A všimněte si jen, jak velicí komedianti francouzské Národní obrany sklízí potlesk našich vlasteneckých a reakcionářských živlů. Francouzsky *At žije armáda!* a česky *At žije státní právo!*, to jsou si tak blízké výkřiky, které v podstatě znamenají totéž: *snahu po nadvládě privilegovaných hlupáků nebo darebáků*. A v pražské obecní samosprávě zrcadlí se jen zdobrnělý obraz poměrů, jaké by zavládly u nás za neobmezené suverenity této odrudy.

Bohužel, pro otázku zachování starého estetického rázu Prahy je tento stav skoro beznadějný. Když se radniční páni nemusí báti hlasovacích lístků, nemusí se také báti jednati tak, jak to dovoluje jednak jejich kapesní prospěch a jednak slabounká jejich inteligence. Oni jsou jednou přesvědčeni, že je třeba asanovati Prahu „moderní“ polívkovskou zedničinou, a basta! Co na tom, že je v Čechách vysoce nadaný a vysoce svědomitý moderní architekt prof. Ohmann, co na tom, že by prof. Koula nebo prof. Kastner dovedli zachovat na svých pracích ráz čistého stylu! Co jsou to, probůh, za zbytečnosti: styl, ráz, parfém doby, celkový pohled atd.! Proč by se nesáhlo aspoň k pětipatrovému „paláci“, když je ideálem „palác“ dvacetipatrový?!

Zbývá tuším jediný ještě prostředek, ač dovedou-li ho u nás vůbec provést: je třeba, aby ti nejhorší a nejsveřejší vandalové byli důsledně, vytrvale pronásledováni nejkrajnějším opovržením všech slušných a uvědomělých živlů na každém svém kroku. Aby na jejich řádění našlo

uvědomělé občanstvo nemilosrdnou odpověď: radikální bojkot všeho, v čem jsou oni zúčastněni. Je třeba, aby lidé opouštěli místnosti, kam oni vejdou, aby si odsedali od stolů, k nimž si přisednou. Je třeba, aby tato obecní reprezentace a tento pražský primátor byli navždy nemožni jako protektoři kteréhokoli slušného podniku. Hlavně studentstvo, které nedávno pěknou protestní schůzi konalo, kde ořetězený primátor měl dokonce drzost mluvit a lhát, má tu vítanou příležitost, aby své rozhorlení dokumentovalo něčím věcnějším, nežli jest frázovité provolání. A neodvislá žurnalistika musí pak sledovati pány ve všech jejich skutcích, připravena v každém okamžiku strhnouti z nich frak, čamaru a zlaté řetězy a ukazovati je světu v čisté jejich nahotě. Zkrátka, je třeba, aby se zalkli ve své vlastní špíně... Prašivé ovce!

Nevím jen, dovedou-li to u nás provésti, dovedou-li to ti hodní a rozšafní lidé. Či dovedou, p. Viléme Mrštíku?

Cítím to docela jasně: netřeba nám již krásných obrazů a krásných soch, jaké se uchovávají ve veřejných obrazárnách i soukromných galeriích. Ta stálá snaha většiny výtvarníků dodneška, skvíti se v čestné poloze v takových místnostech, již nás neuspokojuje. Vždyť by bylo třeba nesmírně dlouhé doby, kdyby to vše, co krásného již bylo vytvořeno v oboru malířství a sochařství, mělo být stráveno všemi, kdož mají vyvinutou schopnost estetického požitku, a všemi, kdož zůstali v tom ohledu pozadu následkem svých sociálních poměrů a v nichž bída zalila vše, co nesměřovalo k polepšení hmotné jejich existence. Tendence nové doby je jiná a shodná ve všech zemích západní kultury. V Anglii, ve Francii, v Belgii, v Německu, v Holandsku i v Americe. Jde paralelně s tendencí morální a obě definovány společně zněly by asi: zestetizování života uvnitř i navenek. Což se nestýkají nakonec novodobé filosofické a sociální systémy a není konečná snaha individualismu i socialismu v podstatě stejná: stvořiti lepšího člověka, učiniti život uvnitř lepším, krásnějším, odstraněním všeho, co tomu brání? A podobně nový směr snah uměleckých: dáti pokud možno každému lidskému výrobku estetický ráz, zabrániti, aby nenarážel člověk při každém svém kroku na nevkus a banalitu, a vštěpovati člověku smysl pro individuálně estetické zušlechtění svého hmotného prostředí. A je zjevno, že morální i umělecké snahy navzájem se doplňují v krásné harmonie: filosofové podkopávají piedestaly nepravých bohů, aby se zřítily se svými falešnými příkazy o vrchnosti, o majetku a o všem tom, co zaviňuje i hmotné zchátrání veliké většiny lidstva, a umělci současně snaží se nepřímou působiti i na duši lidskou. To je směr modernosti.

V malířství a plastice tato modernost je základem *dekorativního hnutí*, a tomu náleží nejlepší a nejvýraznější umělecké individuality těchto posledních let věku. Vzpomeňme

si jen velikých mrtvých z poslední doby: William Morris, Burne-Jones, Puvis de Chavannes. A je to pak jen logická vývojová čára, která od nich vzestupuje a rozšiřuje se, aby pojala všechny odbory moderního uměleckého průmyslu. Bylo třeba si ovšem předem uvědomiti znova, že v podstatě umění spočívá jeho sociabilita, že umění vzešlo k útěše lidského rodu a že vlastní lartpouarlartism, jenž nemá nic společného s uměleckým individualismem a aristokratismem, jest jedním z nejfalešnějších předsudků, v něž se lidé kdy vžili. Četl jsem kdesi: „umění stírá slzy“. Zajisté. Slzy zoufalství, hněvu, lítosti, nudy. K tomu je povoláno. Proto vzniklo. Umění samoučelné je hodnotou bez hodnoty, vynálezem plochých mozků. Tímto poznáním zůstává ovšem nedotčena jeho aristokratičnost, zůstává nedotčen základní požadavek, individualism. Ano, obé se tím jen stupňuje a akcentuje. Ploché hříčky všedních duší, jež obyčejně nekarakterizuje nic než formová rigoróznost, musí pak ustoupiti dílům silných individualit, a ta bývají plna vzácného opojivého vína, které snad je nebezpečno těm nejslabším, avšak pro ostatní má posilující, nabádavou chuť. A po tomto poznání přestaly vážiti rozdíly mezi vyšším a nižším, mezi neaplikovaným a aplikovaným uměním; jedná se nyní jen o krásné a ošklivé. Žádný umělec nesnižuje se již, vtiskuje-li ráz svého umění nejmenšímu předmětu potřeby. Na výstavách secesí shledáváme se s interiéry zařízenými a vyzdobenými do posledního kousku jediným umělcem: dřevěné konstrukce kolem dveří, barevná okna, tapety, nástrovní ornamentace, nábytek, obrazy, všechny drobné předměty potřeby i bibeloty, vše, vše týmž umělcem navrženo a částečně jím samým provedeno. Je již veliká řada jmén umělců nejrůznějších národností, kteří pro neocenitelné jakosti svého díla, pro svůj vybraný a individuální vkus jsou vzácnými okrasami doby, která na konci století položila základy k tomu, co v celé šíři století následující má provést.

Nechci pokračovati nomenklaturou. Intence tohoto listu mi dovolí přinést časem původní i přeložené studie o těch nejvýznačnějších hlavách, doprovázené pokud možno

ukázkami jejich práce. Chtěl jsem dneska jen ukázati, co cítím především pod slovem modernost a čeho právě nedostatek mi brání, abych v takové Mánesově výstavě a v jeho sdružení vůbec viděl hnutí duchem moderní. Namítne mi snad někdo, že jest modernost i vedle tendencí, které vyvolaly dekorativní proud. Připouštím. Jsou vedle hlavního myšlenkového proudu jiné nové myšlenky, lze experimentovat i jinde a v jiných směrech. Technicky například, na základě nových vymožeností vědy, kombinacemi nových materiálů. Ale tyto vedlejší směry a pokusy dotýkají se často velice těsně směru hlavního a vedle toho — ani o těchto nelze vcelku mluvit při pracích členů Mánesa. Ty řídké, hrozně řídké výjimky dávají tu jen vyniknouti banálnímu celku.

Druhá výstava Mánesova nebyla rozhodně krokem kupředu. Naopak. Na první výstavě nebylo tak málo prací, při nichž trochu esteticky vzdělaný člověk něco pociťuje, a nebylo tak mnoho banálních krajin a bezvýznamných „studií“. Tyto „studie“ staly se vůbec druhem svrchovaně protivným jako „zátiší“. Pro laika nemají nejmenší přitažlivosti, rozumí jim jen ten, kdo vidí, jak jsou dělány, jen „odborník“, tj. člověk, který byl nějaký čas na Akademii a pak se potloukal po ateliérech; staly se vůbec druhem onoho plochého lartpouartismu, humbugem, který nemívá nejmenší umělecké ceny. Malíř celý rok nic nedělá, celý rok je líný — a to, jak známo, je charakteristickou známkou většiny těchto mladých, o níž se vypravují celé anekdoty v právě nejbližších jim kruzích —, a když se přiblíží lhůta k obeslání výstavy, namaluje „studii“. Rozpomene se na své akademické vědomosti o tom, jak se to dělá, aby oči koukaly a ústa mluvila, vyštěničkuje to a na výstavě se dá pochválit od Renáty Tyršové nebo K. M. Čapka. Jen když nemusí myslet a experimentovat. Vypravují se také komické historky o tom, jaké obtíže působilo těm dobrým mladým mužům ilustrování Petrklíčů, těch plochých, neduchaplných Petrklíčů, při nichž se přece nemusilo tak mnoho myslet...

O výjimkách zatím nemluví. O Bílkovi bylo již psáno

v tomto listě; snad se nám naskytne později příležitost promluvit o těch ostatních. Není jich dosud mnoho a nejsou ještě „vítězným požehnáním“.

Jsou naši výtvarníci vůbec pozadu. Bílkové se rodí, avšak mnozí a mnozí se vychovávají. A my nemáme v minulosti velikých zjevů, nemáme silné výtvarnické tradice, mohutného uměleckého proudu, který by se logicky rozvíjel v naši dobu. A internacionální kmen umění neexistuje pro nás ještě, protože ho neznáme v celém jeho vzrůstu. Doma nemáme celkem koho přetrumfnout, zápasit s cizinou, to nás nenapadne. Také vychovatelů nemáme. Vyskytne-li se talent, volají profesori, volají kritikové unisono: ubít, ubít, ubít! Není ducha, není snahy a píce, není národního kmene, není vlivu ciziny, není vychovatelů... musíme čekat jen na zázraky a na „vítězná požehnání“.

Takové knihy jsou dobrým znamením, že není ještě tak zle se soudobnou energií. V literatuře francouzské je to již hezky dlouhá řada básníků, kteří našli v blahodárné a požehnané — nebojím se to říci — aféře Dreyfusově nevyčerpatelné podněty k šarvátkám ve jménu Pravdy, Spravedlnosti, Svobody, jedním slovem ve jménu *Světla*. Čteme-li tyto knihy, jsme ochotni věřiti optimismu p. Paul Adama, který v nové Francouzsko-německé revui snaží se dokázati, že galo-románská vůdčí morální síla se nezmenšuje. Zdá se opravdu, že celý svět přece jen čeká na impulzy k příštím událostem — z Francie.

„Šarvátky“ p. Rainaldyho druží se krásně ku svazkům jeho současníků, Ajalberta, Rettého, Zo d’Axy, Descavesa, Faura, Renarda a jiných. Je to skutečné dílo boje, kde odvážné výkřiky jsou metány ve spletitost soudobných otázek a krvavá ironie autorova vrhá se nemilosrdně na všechny známé stíny dnešních Států a dnešní společnosti. Tady jsou ozvy srdce plného entuziasmu, lásky a soucitu v dobrém smyslu. Nakonec připojeno je několik zajímavých dokumentů, dopisů, aféry Dreyfusovy se týkajících.

VE FRANCII SE NEOČEKÁVÁJÍ

jen poslední bitvy v aféře Dreyfusově, i v uměleckém životě schyluje se k rozhodnému boji. Zevně stojí proti sobě symbolism a naturism. Doopravdy jedná se o něco hlubšího, nežli je zápas dvou „škol“, jedná se o to, má-li umění, především poezie, zůstatí výsadou několika výjimečných lidí, či má-li, sepjato opět těsně se životem, státi se osvěžující vzpruhou všelidského bytí. — Nej přednější a nejduchaplnější bojovníkem nových tendencí je p. Adolphe Retté, autor znamenité kritické knihy *Aspects*, jejíž jednotlivé části byly uveřejněny postupně v časopise *La Plume*. To byla nejostřejší kampaň proti symbolismu a dekadenci. Posledním zběhem z tohoto tábora je p. Camille Mauclair (*Mercure de France*, novembre), jehož *Úvahy o současných směrech* přinášíme v překladě. Naši mladí debutanti měli by čísti tuto stať vždy znova a znova. Pak by snad přestali zasypávati literární trh bezcennými projevy své duševní prázdnoty a obtěžovat redakce těmito důkazy své impotence — jinak neposkytují domácí ani cizí časopisy mnoho literárně zajímavého. — Uměleckým orgánem vídeňské secese je *Ver sacrum*, jehož první sešit vyšel. Vydavatelé kladou důraz na to, že význam secese vídeňské jest jiný než význam secese mnichovské a berlínské, tam jednalo se o *nové* umění, ve Vídni však jed-

ná se o *umění vůbec*. — V prvním sešitě překvapuje dekorativní ráz prací pp. Mosera, Böhma a Hoffmanna. Nejlepší: Potok slz od Böhma; také studie sedící dámy od Klimta působí dobře svou jemností.

ZASLÁNO

Protestuju proti red. p. Klofáčovi, jenž ke své soukromé špinavé machinaci politické zneužívá tak čistých slov, jako je mladá generace, a ke svým soukromým účelkům vydupává si mladou generaci z lidí nejstarších a nejzestárlejších. Pokládám se i beze schválení p. Klofáčova za mladého a protestuju proti tomu, aby žurnalistický agitátor směl rozhodovati o tom, kdo patří do mladé generace herecké, spisovatelské a s odpuštěním — i žurnalistické.

Protestuju proti celé akci p. Klofáčově, která podle mého názoru je nemorálná a lidí nedostatečně poučených — dokonce některých i bez jejich předchozího svolení — zneužívá k drzému politickému manévru, jenž v tomto případě je maskován tzv. veřejnou dobročinností. Běží přece v jádře p. Klofáčovi o to, aby zavlekl hladový a zoufalý lid do tábora tzv. národního dělnictva a angažoval jej pro uměle buzené vášně nacionální.

V Olšanech 16. února 1898

JOHANNES SCHLAF: GERTRUD

Pan Johannes Schlaf je vzácně a mohutně rozklenutá umělecká duše. Nepoznáte ani bývalého spolubojovníka p. Arno Holzova, opustil povrch života a sestoupil do hloubky, či lépe řečeno vzestoupil, vzestoupil k lidské duši, v atmosféru, kde se volněji dýše v širokých průvanech a v pasátech plných nadějí. Odtud veliká tajemství prohlubují se vnímavému zraku a nespočetné rozkoše naplňují lidská srdce, nevýslovně sladké s nekonečnou perspektivou: „Sedím kdesi ve středu světa ve staré, dobré, solidní lenošce, odkud mám nejkrásnější, nejspokradanější přehled. — Mám v sobě oko, které vidí všechny mé konečnosti a můj stále se obnovující veselý návrat!“ Odtud však také život jest jiný. Všecky hroty otupují se nakonec a všecky rány se zacelují. Všecky slzy jsou plny nadějí a všecky smutky jsou radostné jako vzdechy růží, po nichž vjíždí triumf krále příliš dobrého. Neboť ani smrt není již smrtí a život je než cestou velikých zápasů za cílem velmi krásným a velmi slavným. Jaro! Jaro! A blahoslavení, kdož orají, sejí a zalévají s blahými předtuchami nového optimismu. Kdož pochopili, že bude nutno jinak žít, aby zápasy byly čestnější a vítězství slavná. Kdož našli ve svých srdcích nezlomnou víru, že kořenem lidského bytí nemůže a nesmí býti bída a zlo a že nemají pravdu apoštolové odříkání, filosofové pesimismu a básníci úpadku. A že nutno poznati svoji

povinnost pro dnešek: každý den, každou vteřinu s celou energií a s celým úsilím snažiti se po krásnějším, lepším a radostnějším životě. — Nová práce p. Schlafova je právě dramatem takové touhy po novém životě a po novém světě. Dva nespokojenci sejdou se po delší době, Holm a Gertruda. Holm přichází z Ameriky, je volný člověk, má již určitý názor o *svém* novém životě a pochopil, že je nutno, aby každý, kdo jde vstříc novému světu, byl především „bankrot se vším, co v podstatě jest přece jen — předsudek“, aby byl bankrot s morálkou světa starého. Gertruda, manželka plochého, nízce požitkářského kupce, jest zajatý pták. Když Holm vypráví v rodině o svých plánech a o své budoucnosti, je jí jako domácí kachně, když divoké, šťastnější její sestry táhnou oblohou a koupají se v širokém, volném azuru. Tluče křídly. Škubě sebou nervózně. Křičí úzkostlivě. Cítí, že v té rodině oba jsou cizinci, dvě duše sprízněné, cítí však také, že není ještě bankrot s předsudky svého okolí, že není ještě volným člověkem. A že nemůže — odejít s Holmem. V tom je tragika tohoto dramatu. Ale její hrot je ulomen. Ti dva mohou se sejít ještě, zdravý muž a zdravá žena, až budou si — rovni. — Drama je docela vnitřní. A pracovala je nejen jemná duše umělecká, ale i krásná duše lidská. To je však dneska tak neobyčejně vzácné.

PAUL ERNST: LUMPENBAGASCH — IM CHAMBRE
SÉPARÉE

Dvě aktovky zcela naturalistické faktury. První, skoro komedie, poněkud plochá, nechce, jak se zdá, býti ničím více než naturalistickým obrazem bez dalšího zájmu. Při druhé podařilo se již autorovi zachytit několik tónů vážné tragiky a tak povzbuditi větší účast čtenářovu. Nelze však dle těchto prací rozhodnouti, stalo-li se tak jen náhodně, či patřila-li ruka dokumentujícího pozorovatele také senzitivní lidské duši.

A. DEMEURE DE BEAUMONT: L' AFFICHE ILLUSTRÉE.
I. L' AFFICHE BELGE

Knihy svědomité práce a velmi zdravých názorů na umění. Obsahuje studii k filosofii afíše a velmi podrobné a pečlivé ocenění dosavadních výsledků práce v tomto oboru. Jako nejlepší a nejoriginálnější reprezentanty belgického umění plakátového třeba si zapamatovati pp. Mignota, Combaze, Privat-Livemonta, Dardenna, van Rysselbergha. Tento poslední s p. Lemmenem je vůbec nejzasloužilejší a nejoriginálnější dekorativní umělec belgický. K nim druží se architekti (obdivuhodná věc pro nás!), jako Crespin, Hankar a jiní. Ti ovšem neteoretizují mnoho, neuvažují o oprávněnosti toho neb onoho, ale

přecházejí hned ke skutkům. A tak má Brusel řadu krásných domů v novém stylu, nad nímž jinde pořád ještě zoufají, a sympatie k těmto pracem je tak značná, že, jako všechno silné a nové, o překot se nápodobí. (Nová belgická revue La Gerbe přináší zajímavé ukázky od p. Hankara, van Waesbergha, Strauvena, Govaertse.) Páně de Beaumontova kniha přináší biografie a podobizny většiny těchto umělců. Kniha je velmi vkusně upravena, a že chce autor ve svých kritických pracích o uměleckém plakátu pokračovati, doporučovalo by se jen pro příště, aby reprodukce byly třeba v menším počtu, avšak pečlivější a ve větších dimenzích.

P E T R K L Í Č E

jmenuje se nový ilustrovaný čtrnáctideník, jemuž reklamní trouby přezdívaly „satirická revue“. V prospektu praví se ccsi o zatlačení německých týdeníků Jugend a Simplicissimus. Ačkoli tedy Petrklíče vybízí přímo ku srovnání se Simplicissimem kupříkladu, srovnáváti je bylo by přece zlomyslností, i když pamatujeme toho, že je to podnik český a pokrokářský. Literární obsah nemůže být ubožejší, nejen po stránce umělecké a satirické, nýbrž i svou ideovou výší. Proto se mi také členové Mánesa nelíbí v tomto ovzduší politického a literárního humbugu, ač připouštím, že by se mohli ve službách denních myšlének a běžného života ledačemu přiučit a ledačemu — odnaučit.

D R A M A O B O H A

od p. Jar. Hilberta, zadané Národnímu divadlu, nebylo cenzurou připsušeno na jeviště. Je nutno toho velmi litovati. Neboť mělo se tuším ukázati, jakým vlastně je talent p. Hilbertův a zdali jeho Vina byla jen šťastně zachyceným nápadem, anebo prvotinou umělce „hlouběji založeného“ a za určitým cílem tvořícího. Zákaz provozování jeho nové práce ničeho ovšem nedokazuje; p. Šubrtův brak Drama čtyř chudých stěn nebyl také svého času cenzurou propuštěn. Snad nám o tom něco poví knihové vydání dramatu.

O T E V Ř E N É P S A N Í P A N U J A R O S L A V U K V A P I L O V I ,

redaktoru Zlaté Prahy, svéráznému a svědomitému literátu, charakternímu a charakteristickému českému člověku, atd. atd. in infinitum.

Básníče, veliký pomalu již jako stožár, na němž suverénní Akademie vyvěšují prapor na znamení slavnostní dobré své nálady, dovolte, abych já, malý, poklekl před Vaším Majestátem, halícím se v háv sešitý z nejvácnějších látek všech zemí a posetý drahokamy z dílen nejlepších básníků, a devótně směl upozorniti Vás na některé okolnosti, jež

by snad mohly zakaliti zář Vaší slávy, hořící jako lampión, či lépe jako pár lampiónů na dobročinné slavnosti. Vím, že mé počínání jest odvážným. Mohl byste mne ztrestat rytířskou svojí pravicí třeba na Příkopě o polednách. Avšak vím také, že milujete odvážnost, básníče neohrožený, jenž jste sestoupil bez bázně až na dno studnice svého nitra, a nenalez tam ničeho, nezaleklý šel jste čerpat ze studnic jiných. A proto, ač chvěji se před hloubkou dunící Vaší duše, pronesu přece svoje námitky, neboť jedná se mi o to, aby Váš vzácný zjev z řadu starých erotických prasat, která rodí slavná poetická čuňata (třeba do Švandy dudáka), byl zachován v celém svém lesku ubohému našemu národu, který má tak málo mužů, jako jste Vy, a kde již ani Svatopluk Čech nemá hřbet rovný. Básníče vlastenecký, jenž si zajisté denně opakuje: Alles, was ich bin und habe, danke ich deiner Dummheit, o mein Vaterland (tak nějak tuším znějí známé čítánkové verše), byly to tedy pocity docela loajální, které přinutily mne toto Vám psáti. Duše přátelské ukázaly mi Zlatou Prahu a já s bolestí musel tam čísti, kterak — jak oni pravili, nestoudně a drze — dotýkal jste se tam básnických prací, kterým přece snad jen nerozumíte, ač jste chytrý a moudrý i — jako nejlepší atrakce Barnumových podniků. A tu jsem si pomyslně, že bych já, jež oblažujete nejraději svým vtípem, mohl Vám prospěti svou dobrou radou a učiniti Vám srozumitelným, že nemáte mluvit, kde jest Vám mlčeti, že nemáte stavěti se chytrým, kde jste hloupý, že nemáte hráti si na soudce, kde Vám patří místo na lavici obžalovaných. A třebaže uznávám Vaše zásluhy, jichž jste si získal svým zdokonalením nejen nějakého Marcela Prévosta, ale i Mallarméa, Maeterlincka, Longfellowa, Hauptmanna a jiných, jichž jste si získal vydáním díla Máchova, přesnějším, než jak sám autor je pořídil, přece myslím, že by bylo ve Vašem nejvlastnějším zájmu již na čase, abyste shodil škrabošku uměleckých intencí a otevřeně, jak se na muže sluší, nastoupil cestu za kariérou, kterou přece máte již matematicky přesně vypočtenou.

Pak seznal jsem, bohužel, opět ze Zlaté Prahy, že Vám nedají spáti vavříny udatných Klofáčů, a že jak jste slavným umělcem, tak slavným chcete být i žurnalistou. Do toho ovšem by mně nic nebylo, avšak jak už jste neohrožený, odvážil jste se napadnouti cizí politické přesvědčení, a tentokrát já Vám pravím: *nestoudně a drze*. Takové jednání nazývá se obvykle klukovským a ničemným kouskem a trestává se karabáčem na pouliční feny. Ale nemám již temperamentu k zbytečnému rozčilování se, básníče s duší tak buržoasticky nízkou. Nemohu Vás přece s bejkovcem v ruce poučovati o účtě k přesvědčení, Vás, který jste jakživ žádného přesvědčení neměl, básníče ovšem povznesený. (Neboť pamatujete se snad, jakým jste byl staročechem v Hlase národa, Vy mladočechem od té doby, co jste v Národních listech, a radikále pro zítřek, až se národ zase vzbouří svým vůdcům.) Tedy, typický květe na luzích české ubohosti, abych přišel s Vámi ku konci, tady, vzhledem k tomu všemu, tuto dávám Vám radu: zdokonalujte

dále cizí i české básníky a zdokonalujte dále naše žurnály, avšak číňte tak hezky tiše a neobjevujte se příliš na ulicích, kde každý má právo ukázati na Vás prstem jako na chlapce příliš špatně vychovaného.

A teď se Vám poroučím a ukazuji Vám snad jednou provždy svá Vámi opovrhující záda.

V Olšanech 5. května 1898

ARTHUR SCHNITZLER: UMÍRÁNÍ

Je to trapné, pravil mi přítel básník, vidět, kterak u Vídeňanů nešťastný rys národní povahy zápasí s každou vážnou uměleckou snahou v literatuře, v umění výtvarném, všade. Podlehne-li umělec: máte Schnitzlera; avšak i díla velikého a silného ducha, jenž vyšel z toho zápasu jako vítěz, svědčí neklamně, že přece v nich něco zůstalo: máte Grillparzera. Ošklivý, mělký, sprostý rys, takové fešáctví, jaké i u nás by chtěla zavést jistá frakce politických spekulantů. — Umírání zanechalo mne docela chladným. Připouštím: dobrá charakteristika, dobrá psychologická pozorování. Něco však, co bych nazval *atmosférou novely*, chybí této práci. Nemáte-li sami porouchané plíce nebo nedeprimoval-li vás podobný případ včera v sousedstvu, zůstanete chladni. Autor byl si toho příliš vědom, že píše *novelu*; nezbavoval se něčeho, co jej mučivě tísnilo, co jej svíralo, *co musel napsat, aby se osvobodil*. Ovšem, kde se žije ve znamení bílých rukavic a černého fraku, kde ze všech stran útočí na sluch valčík, tam nelze přece vytvořit pravou — *atmosféru umírání*.

A. B. DOSTAL: TOUHA

Cukrlata!

HANUŠ JELÍNEK: DEDYKE MEN HA SELANA KAI PLÉIADES...

Nenašel jsem bohužel ničeho, čím by se lišilo k dobrému těchto několik málo básní ode všech ostatních donekonečna se množících slabých debutů. Leda, že tento není příliš mnohomluvný.

PAUL ERNST: POLYMETR

Několik dobrých veršů. A pak spousta střepin, úlomků, zachycená myšlenka, dojem, pozorování. Mnoho detailů, žádný celek. Mnoho skvrn a drobných, trhaných črtů, žádná pevná, významná linie. A mnoho, mnoho prózy.

Poslední veliký muž staré politiky a starého světového pořádku odešel. Podlehl svatému zákonu přírody v době, kdy mohl viděti již jen malé, docela malé a docela ničemné myši, kterak se nafukují, že hory porodí. On, mlčelivá vůle a síla, musil přijíti nakonec do konfliktu s mnohomluvnou nadutostí. Po velikánech přicházejí histrióni: Bismarck zemřel, Vilém II. vládne. Bismarckova smrt jest počátkem konce.

Nám ovšem nemohlo být jeho dílo sympatickým. Byl pro nás velikým ve zlu, neboť hledíme naň již očima budoucnosti. Shrnul, co se shrnouti dalo, pod pruskou piklhaubnu, jejíž kovový hrot byl vždy namířen proti všemu, co nám je drahé, proti právu, proti svobodě, proti samým základům kultury. Zcentralizoval Německo; my máme dosti příčin, abychom stáli proti každé přítomné i budoucí centralizaci, i když tato je vyhlášována za všelék na sociální bolesti. Stvořil veliký, silný stát, jehož byl duší; my máme dosti zkušeností, abychom si přáli Stát pokud možno nejslabší, abychom si přáli s Friedrichem Nietzschem „tak málo Státu, jak jen možno“.

Velikým však Bismarck zůstane, neboť měl tvůrčí vůli a nikomu nebyl podroben než zákonům přírody. Starý život nemá dnes již heroů. Poslední jeho hrdina odešel. Avšak v nesčíslných srdcích stále zřetelněji a zřetelněji rostou obrysy nového světového pořádku. A nové slunce, kterého ještě nevidíme, jehož červánky však jsou již na východě, roznítí bohdá plamen sebevědomí a sebepoznání v srdcích obrů zítřka, kteří dopomohou lidstvu zase přes jednu novou etapu. Budou jako všichni Velicí podrobena také jen zákonům přírody¹, budou však světlejší a sladší, nežli byli hrdinové včerejška.

VOLNÉ SMĚRY

přinesly ostrý a celkem správný článek proti naší aristokratické Společnosti vlasteneckých přátel umění v Čechách. Praví se tam ku konci: „S nimi jsme již zúčtovali definitivně... nám nezbývá nic jiného než postaviti proti mrtvému kapitálu, mrtvým lidem a myšlénkám svoje živé snahy a svou mladou práci a nahraditi tak, co se finančně nám nedostává; a jsme přesvědčeni, že ten materiální základ, který potřebujeme nutně, dá nám česká společnost, která ho dosud tak ochotně poskytovala Krasoumné jednotě. Jest to její povinností, učiniti to musí a ona to učiní.“ To zní ovšem docela secesionisticky, a pokud se týče té „české společnosti“, velmi sebevědomě. Avšak zkušenost učí, že Mánes pořádal svoji výstavu, kde nikdo nic nekoupil; že mravní výsledek této výstavy rovnal se celkem nule, aspoň u té „české společnosti“, jejíž „kritičtí“ reprezentanti, p. Čapek ve Světovězoru a p. J. K. v Národních listech, jistě docela neuspokojili svými

¹ F. Schick: Bismarck, Wiener Rundschau, 19.

referáty vystavující umělce; že jedině buržoazie z Radikálních listů rozezvučela své reklamní trouby ve směšně ignorantských fanfárách, avšak také nic nekoupila, takže věci z výstavy povalovaly se pak v Topičových výkladních skříních. A jestliže povážím, co se kupovalo v Salóně Krasoumné jednoty, nezmýlím se snad, vyslovím-li své přesvědčení, že tato umělecká mládež u té „české společnosti“ rozhodně pohoří. A hledám-li příčiny tohoto zjevu, nalézám je spíše v této mladé umělecké obci nežli v obecnstvu. Neboť obecnstvo nedovede ocenit technické zdatnosti, protože technice prostě nerozumí, ono může posoudit jen ducha a ideje uměleckého díla. A právě duchem, ideami, myšlénkami, lidskou individualitou nelíší se ti „mladí“ od starých. Oni jsou jen lepšími řemeslníky, technická dokonalost je jim vším, ostatní ničím: umělecká inteligence jim chybí. Nejlepší příklad: p. E. Holárek. Jak myšlénkově uboze představil Renesanci! Jaký pokrokovářsky falešný patos vložil ve své Spálení knih Viklifových! A dále: co byla platna p. Šalounovi technická zručnost při jeho Odpovídajícím dělníku, co p. Schusserovi při Snu letní noci? A to jsou, pánové z Mánesa, nejen moje náhledy, to jsou náhledy všech vašich přátel, těch *skutečných* ovšem, těch, jimž záleží trochu na umění tohoto nešťastného kouta země, ne snad těch, kteří vás potřebují, aby se mohli chlubit, že mají všechno mladé, mladou politiku, mladou literaturu, mladé malířství i hudbu v pachtu. A ti všichni shodují se v tom, že tento stav zaviňuje především nedostatek inteligence u většiny vyplývající z nedostatku snahy po novém, lepším poznání. Vím, že takové upřímné a poctivé názory na vaše sdružení odbývají se několika vtipy u Glaubiců, vím však také, že machři à la pp. Klusáček, Novák etc. nejsou jedinými členy Mánesa, vím, že máte mezi sebou vážné a poctivé pracovníky s p. Suchardou v čele. Nemá-li však tato mladá síla přijíti vnivec, je nutno, aby všichni ti dobří lidé stůj co stůj postavili se na samostatnější půdu, — a pak budou moci snad vážně přemýšlet o *české secesi* a o mezinárodní secesionistické výstavě v Praze, která by jistě byla mocnou vzpruhou celému našemu uměleckému životu. Snad se pak nezklamete v širokém obecnstvu, jako se nezklamali v něm ve Vídni. — V čísle 10 odpovídá literární redakce na můj Epilog. Mám k tomu jen jednu poznámku: Nevěřím, neuvěřím, že tím „slídivým davem“ měla být buržoazie; jednalo se především přece o památnou schůzi v Typografické besedě, a tam nebyla buržoazie. A pak: mohou být pp. J. Borecký, rytíř z Čenkova, A. B. Dostal, Karel Mašek atd. opravdu zárukou, že se psalo proti naší buržoazii???

HLASUJI PRO TĚLESNÝ TREST!

Vražda ženevská vzbudila pochopitelný otřes nervů. Její veliká tragika spočívala v tom, že se tu střetli dva představitelé jistých idejí, kteří neměli k sobě nejmenšího záští, a že nedobrovolnou obětí tohoto

konfliktu stala se paní, jejíž světlý majestát byl skoro již legendární. Onoho osudového zadostiučinění, které se pociťovalo při násilné smrti Canovasově, tady nebylo. Zato však všichni cítili, že náš sociální organism je v akutním stavu smrtelné nemoci. A ti, kdož jsou ještě idealističtí, myslili si: nyní se musí něco státi, nyní musí ti, jimž dáno rozhodovati nad národy, přemýšleti o lécích. Zatím však výstražná katastrofa měla jediný účinek: svolá se konference proti propagandě činu. To však znamená v hantýrce policejních presidentů: půjdou do práce všechny páky reakce proti „vnitřnímu nepříteli“ na smrt nemocného Státu. Nu, konečně i to je dobré! Ti, kdož nemají příčiny, aby se kochali dnešním pořádkem, a jimž ani nemocný Stát k srdci nepřirostl, mohou klidně uvítati tato opatření. Nemajíce iluzí nad nemocným radostně uvítáme vše, co uspíší rozhodnutí! Reakce — zvýšená reakce, musíme dnes říci — probudí poslední ospalé. A jak známo, prudké otřesy způsobují obyčejně smrt těžce nemocných.

Smutnější podívanou, jak se konečně dalo očekávati, připravily početné denní žurnály, více než nestoudně těžící z nešťastné události. Jak takový mozeček žurnalistického idiota pracuje, je ostatně známo, a že to může být někdy i mozeček sociálně demokratický, nepřekvapuje také. Proto, ať žije tělesný trest před popravou! Věru, dojemná vynalézavost a dojemná ochota k nemocnému! Ale dovolte mi jednu otázku, ušlechtilý výkvěte lidstva (ať jste cizozemec, nebo jen z Národních listů, z Politiky či z Kurýra)! Dostal by našleháno také spoluvíník nebo intelektuelní původce?

(Asi sedm řádků zabaveno.)

Z ČESKÉ DĚLNICKÉ POEZIE

Otiskujeme několik drobných ukázek naší dělnické lyriky, neslibující ovšem čtenáři „básnických perel“, nýbrž podávající spíše prosté plody vrleho a nevypočítaného citu. Anemické projevy prostředních duší, chudých myšlenkami a prázdných citu, to je až na hrozně nepatrné výjimky nejmladší česká lyrika. Snad bude tedy leckomu zotavením přechísti si malou ukázkou dělnické poezie, formálně možná tvrdé, jinak však pozornost zasluhující spíše než leckterý všade kritizovaný školácký debut nebo sbírka uznané, nicméně dočista plané erotiky.

VIKTOR DYK: SÍLA ŽIVOTA

Kniha jedovatá jako bezútěšný blín, kalně kvetoucí někde vedle záhonu. Vedle záhonu života, planoucího barvami síly, energie, naděje, pýchy. Vezmete-li ji do ruky — a učíňte tak, abyste znali svého nepřítele —, vezměte ji opatrně, jako se bere nejprudší jed. Neboť nejnakažlivěji působí knihy, kde se to střídá v šedé pestrotě: chlad,

stesk, led, popel, olovo, mráz, hrůza, melancholie, in infinitum. Ti nezkušení mohli by pohoršení vzíti. Zkušení však usmějou se a pobaví. Netřeba se rmoutit, netřeba zoufat nad zatracenou duší, která aristokraticky vyhání dav z chrámu a sama si pak kleká před Pannu, podle módy z těchto let devadesátých. Všichni jsme kuchali své loutky v nejtěplejším mládí, všichni jsme se modlili, když jsme nemohli usnout. Právě tak, právě tak. Ale teď nesrovnává se to již s naší pýchou, nezdá se nám to býti důstojným života. Nemodlíme se, ale věříme. Neironizujeme, ale nenávidíme. Chceme, aby ti, kdož po nás přijdou, řekli o našem životě to, co praví p. Remy de Gourmont o Františku z Assisi: „Šel světem jako naděje, nikoli jako ironie.“ Jsme dosti upřímní a poctiví, abychom se přiznali, když milujeme. Jsme dosti přesvědčení a sebevědomí, abychom se bili třeba v ulicích. Netrpíme ani morální, ani tělesnou hypochondrií. Uvědomili jsme si již váhu slova muž. Naplňuje nás nadějí, když „v ulici ucházejí se básníci“, neboť nevěříme, že by ulice byly nebo aspoň musely býti „nejhluššími“. Chodíme k ženám, abychom se naučili a mohli myslet, a milenci naplňují nás radostí, nemajíce pro nás „nebezpečné duše“. Jen již slabošskou je pro nás taková kniha. — Formálně dají se vyzvednout tři čtyři věci; někdy jen jediná sloka. Neboť několik kousavých poznámek může být duchaplností, není však ještě poezií. A vedle sebe postavené hezké sloupy, hezké sochy, hezké obrazy netvoří ještě chrámu aniž paláce. Chybí architektura.

JULES BARBEY D'AUREVILLY: RUDÁ ZÁCLONA

Český čtenář neznal dosud tohoto básnického profilu. Je to první do češtiny přeložená práce d'Aurevillova. Říká se tomu v mluvě referentské a nakladatelské splatiti dluh literatuře. Tentokrát splácen byl dluh, vlastně jen část dluhu velmi naléhavého. Ohnety, Potapenky, veliké množství bezvýznamných autorů máme ve všech překladových knihovnách, avšak vysoce zajímaví a důležití básníci nám chybí. — Barbey d'Aureville je především *básník*, básník působící kouzlem vnitřku katedrály, plné kadidla a kouře voskovic. A plné hříšníků, kteří přicházejí se káti z nečisté vášně. U něho se nejlépe pochopí názor jistého německého esejisty, že náboženství jest jen zastřenou smyslností. Ovšemže především náboženství takové, jako je katolicismus, působící nejrafinovanějšími prostředky na všechny lidské smysly, potřebující velikých hříšníků, aby je mohlo omámiti a jako příklad pompézně bohu vrátiti. Rytířským katolíkem a reakcionářským aristokratem, vášnivým, senzitivním, prudkým, bojovným a neohroženým, takový byl autor Rudé záclony. Je rafinovaným a bizarním stylistou a geniálním harmonizátorem nejčernější hrůzy a nejprudší smyslnosti. Čtenář odpouští mu s úsměvem všechny ty jeho výpady kousavé, zlomyslné na revoluci, na republiku, na novou dobu vůbec. Bez tohoto feudální-

ho, konzervativního ducha ztrácela by tato poezie na své kráse a na své sugestivnosti. Je ho třeba vzít tak, jakým jest, a nechati se na okamžik rozplameňovati smyslností a ochlazovati se ledovou sprchou hrůzy. — Překlad mohl míti silnější a prudší slovník.

F. A. ŠUBERT: PATNÁCTÝ ROK NÁRODNÍHO DIVADLA

Nemohu a nechci na tomto místě se obíratí různými vývedy a různými stesky, jež p. ředitel uložil letos do této knížky. Je mi hrozně lhostejným osud všech těch otázek, ať již se týkají bídného repertoárního stavu Národního divadla, nebo stavu budoucího druhého činoherního divadla. Našemu obecenstvu, divadelnímu obecenstvu, nedostalo se dosud mimodivadelní výchovy pro moderní repertoár. A dokud se tak nestane, dotud budou marny všechny polemiky. Přesvědčené, energické publikum musí přijít a dupnout si několikrát při vyprodaném divadle a pak nechat divadlo prázdným: však oni by se páni kramáři z Družstva brzy obměkčili. Ale toto publikum, tihle abonenti a tihle navštěvovatelé Národního divadla nejsou hodni lepšího repertoáru. A proto se mi zdá všechno vměsování se v režim několika těch domácích pánů mlácením prázdné slámy. Zajímavějším je v této brožuře úsudek p. ředitelův o sociálních demokratech a národních dělnících, vztahující se k známé aféře májové. Vzpomínám-li tehdejší hrdě šovinistické a mladočesko-dělnické vřavy, připadají mi slova p. ředitelova jako několik pevně mířených ran mezi nestydatě povykující vrabčí čeládku. Stačí citovati. Po věcném vylíčení celé události osudného dělnického představení, z něhož vysvítá, že se tzv. národní dělnictvo docela hrubě a tendenčně chovalo, píše p. Fr. Ad. Šubert: „Proč národní dělnictvo nechtělo se k opětovnému vyzvání zúčastnit ani představení dne 30. dubna, ani vzít sobě zvláštní představení dne 1. května, bylo zjevno: nejsouc tehdá ještě tak zorganizováno, aby počtem velikým do divadla se dostavilo, zůstalo stranou. Když ale později se mu toho zželelo, hleděli jeho mluvčí zdvižením prachu nepravdy zakrýti to, k čemu se nechtěli přiznati, — vydávali národní dělnictvo za oběť — a bouřili je ne proti správnímu výboru Družstva, ani proti Zemskému výboru, nýbrž hlavně proti řediteli Národního divadla. Neboť bouřiti proti Zemskému výboru bývalo by vystoupiti zároveň proti předsedovi důvěrníkův poslanců národní strany svobodomyslné, který přípis Zemského výboru spolupodepsal, — a blesky, které by bývaly mířeny proti správnímu výboru Družstva, byly pod rukou od něho odvráceny. Kdosi totiž z interesu osobního — ačkoli skutečný průběh věcí dobře jemu mohl býti znám — sděloval po Staroměstské radnici, že celým představením pro ‚sociální demokraty‘ jest vinen pouze ředitel divadla, který na sebe vzal zodpovědnost; výbor Družstva že o něm vlastně ani nevěděl, až když věc byla hotova. — Poctivost, jak známo, ve světě nikdy nevymírá.

Mám za to, že povolením a provedením dělnického představení byl vykonán skutek spravedlnosti. Býval by místný, i kdyby oněch 25 spolků dělnických, což se nestalo, vystoupilo jako strana sociálně demokratická. Neboť sociálně demokratická strana česká, byť i nekladla hlavní váhu na záležitosti národní a prohlásila se — tak jako předtím příslušníci jiných českých stran politických — ukvapeně proti státnímu právu českému, zůstává přece velikou a důležitou součástíku národa českého — a nemůže býti odehnána, když chce jíti slavit předvečer svého dělnického dne do *českého národního* divadla. A jestliže se dopustila chyby proti politickému programu národa českého, však ta chyba se může odčinit a jest na jiné straně od její příslušníkův vyrovnávána oběťmi a skutečným hrdinstvím národním, o kterém my v Praze hrubě ani nevíme.

Ale vyjděme si tam, kde přívržencův české strany sociálně demokratické jest na tisíce, vyjděme jen na několik dní na rozhraní národností v Čechách, prohlédněme si tam několik měst a vesnic, zajdeme si k učitelům škol Ústřední matice české a vypejme se jich, co se tam děje v posledních letech s tamním českým dělnictvem, skoro úplně sociálně demokratickým! Poznáme, že ti dělníci, že ti sociální demokraté jsou tam po stech a v celých Čechách po tisících a tisících vyháněni z práce, — a sice jen proto, že dávají *své české* děti do *českých mateřských* škol a nechtějí je dávat do německých, jen proto, že tam jsou a zůstávají *pevnou hrází proti stále dorážejícím vodám němectva*. Projdeme si trochu některý ten okres — a užaseme nad tím, čeho tam schopni jsou ti sociální demokraté *pro svůj český jazyk*, pro své děti, a vrátíme se do té naší teplé Prahy, kam podobný vítr nezafoukne, naplnění nejvyšší úctou k tomu ubohému lidu, jenž vyhnán z práce a nemaje jinak krejcaru na svém majetku, se svými rodinami *trpí, strádá, největší bídu snáší jen proto, že jest jazyka českého*, — ale nepoddává se a hrdinně v mučednictví vytrvá a svou národní víru vyznává.

Kdo z nás, kteří nejsme členy strany sociálně demokratické, ví co bližšího o těch legiích týraných a ubíjených rodin českých — komu přijde na mysl podívati se zblízka na ten zuřivý boj proti nim a na to jejich hrdinství! A příslušníkům této nejobětavější a ve stálém ohni stojící vrstvy národa našeho mělo se — jak dobře ukázal i Čas — Národní divadlo uzavřít, a sice jen proto, že jiná strana dělnická buď nechtěla, nebo okamžitě nemohla se jim rovnati počtem při návštěvě Národního divadla! Skutek takový býval by největším *proviněním národním* — a býval by zároveň skutkem *nelidským*.“

PAUL REDONNEL: LES CHANSONS ÉTERNELLES

Nové toto ilustrované vydání knihy p. Redonnelovy mělo býti jedním z chefs-d'oeuvre francouzské knižní úpravy. Čtyřicet dva malíři zúčastnili se na ilustrační části; leptání, mědirytiny, dřevoryty,

litografie střídají se tu pestře s přílohami autotypickými a každá stránka oplývá ozdobami, linkami a fleurony. Nicméně myslím, že celek selhal úplně. Předem již způsob, jakým tu bylo postupováno při výzdobě stránkové, je zastaralý, nevhodný a modernímu oku nesnesitelný. Dojem je ten, že text je kvůli kresbám, a nikoli opačně. Text uhýbá se všade a utváří své plochy podle toho, mnoho-li místa mu ponechaly ilustrace. Nejednotný, zmatený charakter má v tomto směru celá kniha. A stejně i ve směru druhém. Počet umělců i neumělců zúčastněných na výzdobě je příliš velký a příliš rozmanitý. Vedle prací nejmodernějšího pojetí potkáváte manýru z anno Domini. A radost z jedné strany pokazí vám na druhé straně nejapná a nešikovná mazanice. Slovem: celek docela pochybený. Stránková ornamentace měla být diskrétnější a souměrnější a duch celé úpravy měl zůstat moderní: mělo být vyloučeno vše, co se bezpochyby dostalo do knihy jen vinou autorových styků. Ze samostatných prací, které zasluhují zmínky, uvádím: pěknou kresbu titulní a studii dívčího aktu Sans sceptre, sans couronne od Alfonsa Muchy; symbolickou frontispice od Augustina Donnaye; titulní kresbu první knihy od Paula Berthona; eau-forte od Richarda Ranfta: Je ne sais, mais il m'a semblé qu'elle était nue; znamenitou litografii, nejlepší práci z celé knihy, Tu es morte od Emila Berchmanse a od téhož kresbu Serais-tu celle...; heliogravuru podle smyslného aktu Armanda Rassenfosse: Elle déroula la ténèbre de ses tresses; velikou pointe-sèche Henri Bouteta; dvě rokokové litografie P. H. Lobela; svěží mědirytinu Gastona Nouryho: Que les callipyges...; vzácné miniaturní leptání Henri Hérana, ženskou hlavu s prcpastně hlubokýma očima. Kresby Valèra Bernarda, L. Maltesta aj. Že vedle těchto vážných prací naleznete věci, které by se vám zdály přílišnými v kterémkoli „pikantním“ listě, kupříkladu nechutnou i nevtipnou kresbu F. A. Cazalovu, představující dívku jdoucí lesem a vyhrnující své sukně tak, že lze vidět nahou její zadnici, — to třeba jen přičísti na vrub francouzskému vkusu. Výzdobu stránkovou obstarali především Edmond Rocher a Émile Causé, bohužel zřídka s pravým porozuměním svému úkolu a s pravým zdarem. Ze slibnějších jmen zúčastnili se ilustrační části ještě Henry Detouche, Eugène Grasset, L. Lebègue, Marc Mouclier, Alphonse Osbert, Louis Rhead, Jules Valadon, Pierre Eugène Vibert a jiní.

EDMOND DE BRUIJN: RÉFLEXIONS SUR M. HUYSMANS

Redaktor mladokatolické revue vykládá stručně v této sličné brožuře, proč se Huysmansova Katedrála a katolicism její autora nesetkaly u této mládeže s entuziasmem. Neboť Durtala neobrací na víru ani filosofické zřetězení dogmatu, ani morální režim křesťana, ani sociální a politické pokusy církve. Jeho okouznilo „credo, quia absurdum“, bizarnost liturgie, bohatství diabolického a zázračného

divadla. A život Durtalův? Ten právě odpuzuje tyto „naturisty“. Kterak směje se Durtal smutně! Toť starý chlapec bez lásky. Neviděl prý nikdy ani potoků a luk, ani ozdravělých, ani mladých manželů. Jakým krásným snem je román katolický! Byla by to prý bělostná kniha. A tito mladí chtějí umění, kde by bylo více naděje, více dobra, více náboženství. Křesťanství prý není jen záštím k původnímu hříchu, pokorou a askezí noci Duše. Pan de Bruijn končí svou studii „Proč nenásledujeme p. Huysmansa“ tímto patosem, který by mohl býti velmi krásný, kdyby nebyl tak příliš idealistický, kdyby nebyl nezkušeností mladého srdce: „Hleďme: řeky splývají s Golgaty, ptáci hnízdí v ranách Ježíšových, kříž odívá se květem. Je především jisto, že jsme byli vykoupeni.“ Listy charakterizující především některé ty mladokatolíky seskupené kolem našim čtenářům již známé revue *Le Spectateur catholique*.

NOVÉ PLAKÁTY

Böttiger: Maršnerova čokoláda. Práce trochu kramářského rázu. Přímo šílené umístění textu. Myslí-li to autor vážně se svým afišerstvím, odporučoval bych mu studium Chéreta a jeho manipulace s textem.

Brázda: Besedy lidu. Je rozhodně škoda, že se u nás nenašel dosud nikdo, kdo by byl dovedl využití a přizpůsobiti si nárcdní kroj a národní ornament k moderním dekorativním účelům. Ovšem využití ho také moderním způsobem. Tato afiška je malým pokusem. Ale opět: proč nepojal autor písmena do své kresby? To by mělo býti hlavní podmínkou dobrého plakátu.

Hofbauer: Druhá výstava spolku Mánes. Bez odporu nejlepší český plakát: krásná kompozice, krásná harmonie barev, dobrá myšlenka, celek vysoce umělecky cítěný. Proč však na plachtě záchranné lodi skví se „Topičův salón“? Je to uznání mecenášských snah?!

Homoláč: Volné směry. Kresba na litografický kámen selhala. Ale ani jinak není to vynikající práce. Komponována je oťřískaným již způsobem a v barvě je úplně bezvýrazná.

Oliva: Zlatá Praha. Že někdy stačí pouhý nápad k účinnému plakátu, kdo by toho popíral. Silnější umělecké kvality tento rozhodně nemá.

Šimůnek: Vrázovy cesty světem. — J. Neff. Pravil mi tuhle kdosi, že p. Šimůnek je jedním z těch řídkých z Mánesa, kteří „něco dělají“. Zdá se mi však, že dělá zase příliš mnoho. Aspoň srovnávejte-li

jeho obálky a jeho kresby s těmito plakáty, je v tom velmi mnoho starožitné šablony a p. Šimůnek — je ještě mlád. Zvláštními kvalitami barevnými a kompozičními jeho plakáty rozhodně nevynikají. Naopak.

Anonym: Wiener illustrierte Zeitung. Výborná práce, zejména v horní polovici neobyčejně delikátní.

VER SACRUM PŘINÁŠÍ v dubnovém sešitě zajímavý článek p. Wilhelma Schöllermanna *Kunstkritik*. Několik citátů: Z dnešního stanoviska volnějšiho názoru na umění zdají se všechny teoretické fráze o „krásném“ sbírkou nedobrovolné komiky. Ona doba jest ta tam, kdy kritikům záviděla se jejich neomylnost, takže i umělcům samým bylo úzko před jejich bohorovností. Stará kritika dávno před novým uměním udělala bankrot a s hraním si na pámbičky jsou kritikové v koncích. Naskytují se nyní tři otázky: Pro koho jest kritika? Kdo ji má psáti? Jaký jest její nejvyšší úkol? Je to starý klam, domnívá-li se někdo, že kritik má vysvětliti umělci, „jak to má udělat“. Skutečný umělec, který tvoří z vnitřní nutnosti, sotva asi se ocitne pod vlivem několika tištěných řádek. K tomu jest jeho bytost příliš hluboce založena — nebo aspoň měla by býti. Kulturní poslání kritiky spočívá spíše v tom, stanoviti, co umělec chtěl, a zdali dosáhl toho, co chtěl. Osobní výměna idejí bude v tomto případě oběma k dobru. Dobrým kritikem, jak zkušenost ukazuje, nemůže býti ani kulturní historik, ani sám umělec. Tento již z toho důvodu, že pracuje pod jistým zorním úhlem a soudil by pod týmž úhlem jinak pracujícího, onen, protože uvykl především hledati kulturně zajímavá a důležitá fakta, nikoli čistě kritická nebo čistě umělecká, a zaujatý duchem dávno minulých epoch, nemívá mnoho smyslu pro soudobý, skutečný život. A umění nezná naštěstí žádných pevných pravidel. Tajemství umění a jeho obdivuhodného vlivu na člověka nespočívá v nejmenší míře v jeho stálé změně, v jeho nedokázatelnosti, v jeho nekonečných proměnách, které zdají se často si odporovati, vpravdě však jsou jen přirozenými, nutnými a blahodárnými protiklady. A jen proto nezná umění žádného opakování, že rozhoduje o příchodu a odchodu jednajících duchů, o stoupání a klesání celých vývojových epoch lidstva nezbadatelné podstatné jádro psýchy, a nikoli nějaké vnější pravidlo, nějaká libovolná estetická teorie. Psychologie umění jest nejvyšší a nejvznešenější vědou budoucího historika. Pak jako interpret u obecnstva může míti kritik svůj vliv. Potřebujeme lidové umění v nejširším smyslu. A jestliže kritik poznal umělecké dílo a obrátil k němu pozornost a přiblížil je všeobecnému porozumění, prokázal službu umělci i obecnstvu. Pak jest jeho činnost skutečně časovou a povzbuzující, žádné již neplodné šermování slovy, žádné popírající, nýbrž pozitivní působení. A tímto tvořivým působením stává se sám kritik umělcem.

L'ERMITAGE ZAHAJUJE březnové číslo studií p. René Boylesveho o nových baladách p. Paula Forta. Následující krásná slova sluší sobě

zapamatovati: „Nejedná se již o to, dělati podivína; je třeba vzestoupiti k obecnému; nejedná se již o přetvářky, které vyluzují úsměv starců a vysílených žen, je třeba živiti nové davy, nabádati je mužnými příklady, těšiti je zpěvy širokými a prostými. Jsme znaveni malým obecenstvem, považujícím umělecké dílo za tretku sezóny. Jsouce v neustálém kontaktu s anonymní a poctivou masou, budeme moci doufati v obnovení životní síly v naší literatuře.“¹

L'HUMANITÉ NOUVELLE PŘINÁŠÍ v čísle květnovém mimo jiné článek Báze anarchistické morálky od amerického řečníka a spisovatele Dyera D. Luma, jenž zemřel 3. dubna 1893 v New Yorku. Studii přeložíme do příštích sešitů Nového kultu. Další zajímavou prací je článek o budoucí architektuře L'Architecture de demain, společná studie Léona Hennebicqua, V. Horty a van den Borrena: „Architektura je zároveň věda o kombinaci materiálů a umění disponovat s nimi; z obou hledisk je však nutna precizní a úplná znalost materiálů. Co se týče formy, musí vrstevnický architekt opustit všechnu tradici klasickou a staré poručnictví nahradit nejúplnější svobodou a nejradikálnější fantazií, s podmínkou ovšem, že jeho dílo bude rozumné a harmonické. Architektura kamenná měla svůj vrchol ve stylu gotickém; nové směry ukáže nám asi železo, jemuž ovšem musí se přizpůsobit pomalu naše oko, uvyklé na všechny variace a všechny fantazie konstrukce kamenné. Materiály lze přirovnat k nástrojům v orchestru. Když jsme se domnívali, že jsme již dosáhli summum dokonalosti v symfonii, přijde skladatel, který vynašel nový nástroj a uvedl tak v kombinaci a sonancí nový živel. A jako v orchestru má každý nástroj své zvláštní určení a vyjadřuje, když naň dojde, pocity a dojmy, jichž skladatel chce dosíci, je tomu podobně i v architektuře. Příroda nepostačí jednou dodávat materiály. Bude povolán průmysl, aby vynašel dosud neznámé. A kdo praví nové materiály, praví nové formy, a tu je pravá budoucnost architektury. Podlehně tu evoluci společné všem ostatním uměním. — Je podstatný rozdíl mezi *stylem* a *módou*. Mluvíme správně o stylu řeckém, egyptském, románském, gotickém, avšak nedostatek obecného charakteru, nedostatek dostatečné velikosti brání nám, abychom mluvili též o stylu Ludvíka XV., Ludvíka XVI. nebo o stylu prvního císařství; to byly jen *módy*. Vědecká stránka architektury nerozvíjí se při daných formách jen podle individuálních fantazií, nýbrž i dle širokých fenoménů intelektuelních a sociologických, jako je kupříkladu *náboženství*. Myslím, že pokroky architektury závisí nejen na objevech průmyslových, ale že jsou bezprostředními následky náboženského ideálu. Vyplývá z toho, že máme-li dojítí nového stylu, musíme míti i nové náboženství. A tady

¹ Podáváme tento překlad poněkud zkrácený, zejména o to, co příliš úzce dotýká se poměrů francouzských.

jsme v plné sociální otázce... Avšak dílo architektovo nesmí býti přizpůsobeno jen jeho náboženskému ideálu, nýbrž i obecným mravům. Musí být jedním slovem *praktické*. Dům je krásný, odpovídá-li přesně duši a zvykům toho, jenž jej obývá, čili není krásný, není-li dobrý. Dům nemá být toliko přístřeším člověku; má být i symbolem jeho idejí filosofických a manifestací jeho uměleckého pochopení.“ — Toť několik vytržených myšlének z krásného článku, který především překvapuje bohatostí a hloubkou uměleckých i lidských perspektiv.

VE WIENER RUNDSCHAU V ČÍSLE 12 vyvrací p. Philo vom Walde nejrozhodnějším tónem novinářské kachny, které u nás i Rozhledy reprodukovaly, jako by byl stav Friedricha Nietzscheho doznal podstatné změny k lepšímu. Vyjímáme z dopisu sestry velikého „přehodnocovatele“ pí dr. Elišky Försterové-Nietzschové ze dne 23. dubna: „Způsobily mně všechny ty zprávy, dotazy a blahopřání mnoho strasti, neboť pravda jest, jak musím s nekonečnou bolestí říci, že lékaři nemají ani té nejmenší důvěry v ozdravení mého milovaného bratra a že odňali mi každou naději. Časopisecké ony zprávy zavinila asi ta okolnost, že se mému bratru po přesídlení do Weimaru v červenci minulého roku relativně lépe vede než v Naumburgu. — Nadmírou duševní práce, užíváním chloralu v silných dozích propadly jeho duševní síly nevyčísitelnému ochrnutí; tak bezmezně těžce zvykám si na toto ‚nevyčísitelnému‘ — a přece, je to bezpodmínečně nutno. Nemohu ani sobě, ani jiným poskytnouti naději, že by tento obdivuhodný duch se zotavil.“

V LA PLUME OSVĚTLIL p. Maurice Le Blond, straník naturismu, postavení nejmladších francouzských literátů, především ovšem naturistů, k p. Emilu Zolovi. Série článků končí následujícími slovy: „Jsme vděčni Zolovi za mnohá obdivuhodná slova, která budou mít sílu a trvání evangelia, neboť nejenže exaltoval naše srdce náboženstvím práce a povznesl smysl pro spravedlnost, on také upevnil náš morální stav, obohativ naši literaturu neocenitelnými veledíly. Ukázal, kterak mizí nerůdnosti jedinců a kterak se tvoří slavně síla a vitalita ras. Zjednodušil lidská gesta a příhody. Našel v materialismu principy nové estetiky. Uvedl bytosti opět v přirozený poměr. Oslavil masa a krásné úrodné země. Bojoval proti katolíkům a zbavil nás romantismu. Proto ctíme ho jako jednoho z největších duchů, jaké zplodily latinské kmeny, jako mudrce nových dob.“

KAREL HLAVÁČEK. Jeden hrdý geus odešel. Zemřel nám přítel a spolupracovník. Podlehl v boji o život, smrtí přetržen byl řetěz jeho utrpení. — Čest jeho památce!

V PETRKLÍČÍCH (Praha, Mikulandská ul. 4) v čísle 9 kolosální „Různé scény“. Ovšem, páni radikálové musí se smát, když myslící lidé uvažují o nějaké vážné otázce.

V ROZHLEDECH (Král. Vinohrady, Korunní tř. 20) v posledních dvou číslech vážný článek p. Karla Doubka Nedostatky literárního vzdělání. Konkluze: „A tak konec konců jsou všechny otázky, které jsem se pokusil zde postavit, těsně spjaty se *sociální otázkou literátů a literatury*. Literární vzdělání může jen tenkrát stoupnout, bude-li ve společnosti a ve státě literatura více platit, a to bude zase jen tenkrát, bude-li tam více platit literát jakožto osoba, pracovník a reprezentant literárního umění.“

V čísle 20 zajímavá studie našeho spolupracovníka p. F. Kavána o velmi originelním českém kreslíři p. Jaroslavu Panuškovi.

ŠLEHY. Satiricko-politický list strany sociálně demokratické (Praha VI, 358). Sem tam slušný vtip. Některé velmi povedené karikatury. Vůbec poněkud slušnější úroveň než u jiných, měšťanských i sociálně demokratických, satirických a humoristických listů. Pro příští čísla Nového kultu připravujeme ukázky dělnické poezie, jaká se pěstuje v drobných časopisech proletariátu. Nebude snad nezajímavá a bez poučení.

MODERNÍ REVUE (Praha I, 278). Vyjímáme z p. Karáskova referátu o Vrchlického eposu Bar Kochba: „Veliká, kyklopická stavba. Mohutné zčernalé věže, ponuré, balvanovité hradby, zchmuřené, těžké brány, vražedné, dusně zalklé střílny. K velikému rozmachu vzpjala se křídla básníkovy, po tak dlouhou dobu, podobně albatrosu ze známé básně Baudelairovy, k vyrazení drobné literární havěti podvázaná. V Bar Kochbovi stvořil básník po mém soudu nejlepší, nejvýraznější své dílo. ... Zde uhodil p. Vrchlický na problémy, před nimiž chvěje se každé lidské srdce, zde oživil bázně, jež dřímou v nitru každého z nás, v bolestném zmrtnění a zdusení, aby je sevřel v linie grandiózní, nějak pateticky a obřadně slavné poezie. ... Po odmyšlení všeho antikvitního aparátu, všech kulturně historických detailů básně — jinak pečlivě do díla snesených — máme v Bar Kochbovi „lidskou epopej“ takového rázu, že rádi básníkovy promineme, je-li sem tam patetičtější a rétoričtější, než se snáší s naším trochu již skeptickým a nedůvěrujícím vkusem.“ — — A pak že prý „modernisti“ p. Vrchlickému křivdí.

AKADEMIE (Praha, Školská ul. 28). V čísle červnovém byla ventilována diskuse o poměru sociální demokracie k inteligenci. Diskuse zúčastnili se dosud pp. poslanec Steiner, dr. Körner, Ant. Němec

a St. K. Neumann. Nyní dojde asi k diskusi další o poměru sociální demokracie k umění. Článkem p. Pelantovým byla zahájena. Gratulujeme Akademii k tomuto směru její činnosti. Je nejvyšší čas, aby mnohé zastaralé názory a předsudky řádně byly osvětleny a tím odklizeny z cesty celému sociálnímu hnutí u nás.

V ČASE TÁHNOU SE mnoha čísla velmi zajímavé paměti p. J. H.: Deset let proti proudu. Můj bože, mnoho-li ušlechtilosti a vážnosti bylo vždy v tomto hnutí, jemuž všichni nadávali a na jehož úroveň nikdo se nedostal! — Ve své beletristické příloze počal Čas uveřejňovati cyklus básní p. Macharových.

L' ENCLOSE (J. G. Prod'homme, 7, rue des Saules). V dvojitém čísle červencovém: pokračování Brunnemannovy studie o Maximiliánu Robespierrovi a zajímavá konverzace s Mme Rachilde od Charlesa Maxe, úryvek to z knihy Moji kritici, kdež pojednává autor o kritikách svého románu *Devant la vie*. (Viz srpnové číslo *Moderní revue*, referát Arnošta Procházky.) V polemice se praví:

„Paní, milujeme lid nikoli pro to, čím jest, nýbrž pro to, čím by mohl býti, čím bude, buďte jista, v budoucích dobách. Naše přesvědčení nespočívají na rýmech, na oblacích kadidla, na slávách apoteóz, na vzájemných chválách, neznáme chvalořečí, naše přesvědčení spočívají na utrpení bližního, na úzkosti bídných, na soustrasti s těmi, kteří nejsou ničím, protože ostatní jsou vším... A ještě slovo! Paní, naše umění, toť náš život, toť jsou naše každodenní skutky, toť jsou styky s našimi přáteli, toť jsou naše myšlenky pro ty, kteří trpí, a nutíte-li mne říci to, toť jsou naše ustavičná muka, toť naše utrpení rozdrážděné v několika našich vzácných radostech před toužou úzkostí bídných. K naší útěše, pro balzám na naše rány, k úlevě našemu srdci jsou ještě jiní jako my, a pro tyto *vroucí lidi*, kteří jsou volnými lidmi, a nikoli lidmi jakékoli strany, pro tyto lidi, kteří mají jen své svědomí za vůdce a odmítají každou autoritu, každý kádr, každé dogma, stanovené nebo nestanovené, uznávané nebo neuznávané, pro tyto lidi lid jest vším, jest jich každodenním životem, jest neustálou tendencí jich výpovědí, krásou všech jejich slov, vážností všech jejich gest, půvabem všech jejich činů.“

V PLZEŇSKÉM OBZORU (23. července): Lumír přešel, jak známo, v majetek Ottův, nový ale jeho redaktor, novelistka p. V. Hladík, jehož charakteristiku českému čtenářstvu bylo by už zbytečno podávati a jenž měl až dosud odvahu neskloniti se pod jeho žádného oficiálního cechu literárního, otevře sloupce Lumíra zvláště — starších nijak neodmítaje — mladé i nejmodernější generaci literární, také oné, jež šosákům literárního

kolbiště jeví se „revoluční“... — Tedy staré mrše bude podán nový elixír, a sice mastičkářem p. Hladíkem. To se jistě všichni revolucionáři poženou o překot — pomáhat autoru Třetí lásky.

OTTŮV SLOVNÍK NAUČNÝ. Díl XIII, str. 869. Heslo: *Kaminský Bohdan*, básník český: „Je-li kdo povolán stvořiti nám epos romá-nové à la Eugen Oněgin — když již se takové analogie vyžadují —, je to jedině on, neb má k tomu vše, uzrálý názor životní, hloubku citu, dokonalost formy, jemnost ironie, břitkost satiry, smysl pro vše, co jest v časovém hluboké i efemérní. Ukázky takového díla již se objevily a nezklamaly. Zatím jest K. pravý typ básnické generace své doby, intimní lyrik moderní a zároveň vtipný, hladký a duchaplný causeur veršem. Že jest při všem provanut ve verši i v próze ryze českým duchem, a i to, že jen živ své práci stojí stranou všech kotérií, činí jej každému posuzovateli soudnému tím sympatičtější.“ — Tato ducha-plnost tištěna jest ovšem anonymně.

L'HUMANITÉ NOUVELLE, číslo listopadové: O měně, kreditu a ban-kách; O determinismu a zodpovědnosti; O ideji pokroku a anarchis-mu; O evoluci socialismu; O náboženství. Překlad z Karla Marxe „Otázka židovská“ a neobyčejně bohaté rozhledy.

L'ERMITAGE BUDE v novém roce přináseti výhradně práce úzkého kruhu redakčního, jenž je zvolen na rok a v němž mimo jiná čteme jména: Paul Fort, André Gide, Hugues Rebelle, Émile Verhaeren a F. Vielé-Griffin. Z části obrazové nejzajímavějšími jsou portréty spolupracovníků od Jeana Vebera, vždy duchaplně a neočekávaně podané.

LA FEUILLE PŘINÁŠÍ kromě litografií Steinlenových práce nejlepších moderních francouzských kreslířů, tak Hermanna Paula, Anquetina, Couturiera, doprovázené krásným, prudkým a bezohledným textem p. Zo d'Axy. Naše příloha je zmenšenou ukázkou kresby Steinlenovy.

LES TEMPS NOUVEAUX v několika posledních číslech studii Charlesa Alberta Prostituce, ukázkou to z knihy v tisku se nalézající Volná láska, z níž i my přineseme později výtahy a úryvky.

L'AUBE MÉRIDIONALE A EN MARCHE! podávají práce mladých pro-vinciálních autorů, první více literární, druhá zase sociální. L'Enclos prudkou posmrtní invektivu na Stéphanu Mallarméa.

CATALONIA V LISTOPADOVÉM ČÍSLE úryvky z Nietzschova Zarathustry, fragment z novely Couperusovy, verše podepsané Ignasi Iglesias, Claudi Planas i Font a hudbu R. Villegase.

WIENER RUNDSCHAU ZAHÁJILA třetí ročník v nové úpravě dramatickou pohádkou Aug. Strindberga Klíče nebeské říše čili Putování svatého Petra na zemi. Z dalšího obsahu prvních dvou sešitů uvádíme: Oskar A. H. Schmitz, Helénism a gotika; R. M. Rilke, Impresionisti a básně Stefana Geoga.

DIE WAGE V DVOU VYŠLÝCH ČÍSLECH prosincových: studii o *politických karikaturách* s mnoha zajímavými ilustracemi. Práce končí následovně: „Všichni státní fušeři a vládní diletanti, kteří kdy veřejnému mínění násilně bránili vyzlobiti se na ně nebo řádně se jim vysmáti, jednali velmi hloupě. Nedopřeje-li se bídě ovládanému národu ani toho jistě skromného potěšení, aby se poněkud pobavil na účet hlouposti moc majících, proč vůbec pak se takové hlouposti pášou? Bylo by jistě nespravedливо žádati na ministrech, aby byli nejmoudřejšími, neboť pak by se museli jen moudří stávat ministry. A to by byl zánik a zpečetěný konec veškeré politické karikatury. Nemusíme se však obávat, že v dohledné době uhodí její poslední hodinka. Naopak!“ Jiné články: Proces Hardenův, O secesi a Vánoční pokyny, právě otázkou uměleckého průmyslu se zabývající.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÉ SOUTĚŽE NOVÉHO KULTU

Politická šansona — 25 korun. Podmínky: 1. Tendence odpovídej základním tendencím našeho listu. 2. Osobní narážky a útoky na určité osoby jsou vyloučeny. 3. Práce nebudtež delší 2—3 stran našeho listu. 4. Redakce vyhražuje si právo další práce otištění schopné uveřejniti za normální honorář. 5. Konkurs je otevřený; zřetel se vezme jen ku pracím podepsaným. 6. Práce budtež zaslány nejdéle do konce září t. r.

Jednoduchá kresba na obálku Nového kultu — 80 korun. Podmínky: 1. Kresba budiž reprodukovatelnou *zinkograficky*. 2. Titul a podtitul budtež pojaty do kresby; místo pro obsah může, avšak nemusí býti zachováno. 3. Formát 40 x 28 cm. 4. Soutěž, jako všechny soutěže Nového kultu, jest otevřená a platí pro každého umělce. 5. Redakce vyhražuje si právo uchovati sobě další vybrané návrhy a tyto postupně vždy s novým svazkem na obálce reprodukovati. Při uveřejnění obdrží autor náhradu 30 korun. 6. Práce budtež zaslány do redakce tohoto listu nejdéle do konce října.

Obě naše první soutěže zůstaly pro nás bez výsledku. *Politická šanson*a přišla jediná — netižitelná vůbec. *Kreseb na obálku* sešlo se deset, z nichž toliko dvě vyhověly kladeným podmínkám. Je opravdu obdivuhodno, kterak se podmínek nešetřilo, ač stanoveny byly jen ty nejnужnější. Tak například může vyhověti našemu účelu jen kresba *zinkograficky* reprodukovatelná. Na litografii nemáme peněz, autotypie je nejen pro náš obálkový papír, ale vůbec pro dobrou obálku zcela nevhodná. To vše leží ostatně nabíledni. A přece z deseti došlých kreseb je osm všemožně stínovaných skic (ač nejednalo se o zbytečnou v tomto případě skicu, nýbrž o hotovou prostou kresbu přímo již reprodukovatelnou) a i návrhů několikabarevných. Autor umělecky nejlepšího návrhu nabízel se dokonce provésti svoji skicu perokresbou na způsob leptané rytiny, zapomínaje, že při jemné jeho práci zinkografií docíleny by byly pak jen kance. Také čtvrtá naše podmínka: soutěž je *otevřená*, byla povětšinou ignorována. Nicméně nechceme od ní upustiti a propříště nikdy neupustíme: budou-li míti později naše soutěže — v nichž budeme pokračovati přes nezdar prvých dvou — nějaký vychovávací význam, chceme, aby ho měly nejen na umění, nýbrž i na charakter těch několika lidí, kteří se snad časem kolem našich soutěží seskupí. Proto nebudeme podporovat jejich zbabělost.

Obě podmínkám vyhovující kresby jsou po stránce umělecké ještě slabé, takže nemělo by smyslu ani v malém je reprodukovati. Proto také pro tentokrát neustanovili jsme žádné poroty. Sejde-li se při dalších našich soutěžích dostatečný počet prací podmínkám i všeobecným uměleckým požadavkům vyhovujících, vyžádáme si z příslušného literárního či uměleckého odboru dva poradní zástupce.

Zaslané práce mohou si interesenti prohlédnouti do 15. ledna 1899 v naší redakční místnosti, požádají-li o to předem písemně, aby bylo lze dohodnouti se o době návštěvy. Po této lhůtě vrátí se práce na požádání jich autorům.

Exlibris — 40 korun a 30 korun. Podmínky: 1. Hotová perokreba. 2. Formát libovolný k případnému zmenšení se hodící. 3. Práce buďtež podepsány. Odporučuje se jméno autorovo či jeho zkratku umístiti v kresbě. 4. Název *Exlibris* budiž pojat do kresby a nebudiž zapomenuto na vhodné místo pro jméno majitele. 5. Kresby cenou počtené a jejich právo reprodukční stane se výhradným majetkem vydavatele tohoto listu. Práce další vyhrazuje si redakce reprodukovati jednou v *Novém kultě*. 6. Lhůta do konce února.

ARFODITA. Čtvrtý sešit českého překladu *Afrodity* byl na čtyřech místech *konfiskován*, takže souvislost textu úplně byla porušena. Odvolání z rozhodnutí příslušného soudu, jímž konfiskace byla potvrzena, nemohlo býti provedeno, jelikož lhůta byla nikoli naší vinou propasena. Nečinili jsme si však vůbec iluzí o možném jeho výsledku: první

sešit byl také konfiskován, soud konfiskace „z důvodů uměleckých“ nepotvrdil, zato však učinila tak po odvolání se státního zástupce instance vyšší. Upouštíme tedy pro ten čas od dalšího vydávání tohoto románu. Abonentů obdrží náhradou nejbližší naši publikaci zdarma. Ať stojí ty tři vydané sešity, torzo uměleckého díla, v naší literatuře jako výmluvný svědek o rakouské cenzuře.